

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravništvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana,
Puceljjeva ulica št. 5, II. nad., telefoni od 31-22 do 31-26
Račun Poštne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrletno 4.50 L, polletno
9.- L, celoletno 18.- L; za inozemstvo: celoletno 24.- L
Posamezna številka 50 cent.

Ukrepi Visokega Komisarja za zaščito javnega reda v pokrajini

»Službeni list« objavlja v svoji sobotni številki nasledno odredbo Visokega Komisarja:

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi člena 3. Kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291, na podstavi čl. 1. Kr. ukaza z dne 7. junija 1941-XIX, št. 454, v zvezi s členom 6. Kr. ukaza z dne 18. maja 1941-XIX, glede na razglas poveljnika XI. armadnega zbora z dne 15. aprila 1941-XIX, glede na lastno naredbo z dne 4. junija 1941-XIX, št. 38, z dne 12. julija 1941-XIX, št. 65., in z dne 31. julija 1941-XIX, št. 75., in na podstavi zakona z dne 6. januarja l. 1929. in njegovih poznejših sprememb odreja:

Člen 1. Organi, ki jim je poverjeno strazenje meje, bodo uporabili orožje zoper vsakogar, ki bi ga zalotili pri prekoračenju meje izven predpisanih prehodov v času od solnčnega zahoda do zore, to pa tudi podnevi, če ne obstane na prvi poziv.

Člen 2. Kdorkoli ima, ne da bi bil predpisno pooblaščen, strelno orožje, municijo ali razstreliva, tudi če niso njegova last, jih mora izročiti v teku drugega dne, ko stopi ta naredba v veljavo, najbližjemu poveljništvu Kr. Karabinjerjev.

Oseba, pri kateri se dobe strelno orožje, municija ali razstreliva po preteku tega roka, se kaznuje s smrtjo.

Ista kazen se uporabi, če se najdejo orožje, municija ali razstreliva v hišah z zasebnimi stanovanji ali v drugih prostorih, zoper rodbinskega poglavarja, čigar je stanovanje, odnosno zoper tistega, ki ima odgovornost ali nadzorstvo nad lokalom, kjer je bila taka reč najdena; če tega ni, pa zoper tistega, ki ga zastopa.

Člen 3. Mimo tega se uporabi smrtna kazen:

- a) zoper vsakogar, ki bi ogrozil varnost italijanske oborožene sile, organov civilne uprave ali policije;

- b) zoper vsakogar, ki bi storil ali poskušal storiti dejanja, ki merijo na to, da se poškodujejo industrijske in železniške naprave ali kakorkoli moti redno poslovanje javnih naprav;

- c) zoper vsakogar, ki stori ali poskuša storiti kaznivo dejanje zoper osebo ali lastnino z namenom, da bi ogražal javni red, ali če je iz dejanja nastalo ali bi moglo nastati hudo kršenje javnega reda;

- d) zoper vsakogar, pri katerem se dobe razglasi, emblemi, znaki ali drug prevratni propagandni material ali ki bi se udeležil shodov ali sestankov istega značaja ali ki bi se kakorkoli udeleževal za rušenje javnega reda;

- e) zoper vsakogar, ki daje zavetje ali vzame pod streho v tem ali v prednem členu omenjene osebe ali osebe, ki jih išče policijsko oblastvo zaradi kakšnega kaznivega dejanja iz teh členov.

Enaka kazen se uporabi zoper nasnovatelje, soudeležence in pomagače.

Člen 4. Kazniva dejanja iz prednih členov sodijo po naglem postopku izredna sodišča treh članov.

Sodišče postavi od primera do primera

Visoki Komisar, ki mu določi tudi predsednika. Z istim odlokom imenuje državnega tožilca in organa, ki naj opravlja posle zapiskarja.

Na razpravi brani obdolženca branitelj, ki ga izbere sam; če pa tega ne stori, ga uradno imenuje predsednik sodišča.

Člen 5. Če sodišče na podstavi razpravnih podatkov spozna, da so dani vsi znaki kaznivosti, izreče smrtno obsodbo; smrtna kazen se izvrši z ustrelitvijo v naslednjih 24 urah, če le mogoče v kraju, kjer je bilo kaznivo dejanje storjeno ali odkrito.

V nasprotnem primeru odstopi sodišče spise pristojnemu kazenskemu oblastvu.

Člen 6. Brez posebne dovolilnice, ki jo izda oblastvo javne varnosti, ne sme nihče iz hiše: v drugih občinah pokrajine od 21.30 do 5. ure; v ljubljanski občini od 22. do 5. ure.

Ustrežno temu je skrajšan tudi čas, v katerem je dovoljen promet z motornimi vozili, določen v členu 1. naredbe z dne 12. julija 1941-XIX, št. 65.

Kršitelji se kaznujejo v denarju od 100 do 1000 lir in v hujših primerih tudi z zaporom do treh mesecev. V primeru iz prednega odstavka se mimo tega odvzame prometno dovolilo, v hujših primerih pa tudi zapleni motorno vozilo.

Člen 7. Čas za zapiranje gostinskih obratov se določa takole:

za hotele, restavracije in kavarne v mestu Ljubljani na 21.30 uro,

za druge gostinske obrate (bifeje, krčme, vinotoče, pivnice itd.) v mestu Ljubljani in za vse gostinske obrate sploh v drugih krajih pokrajine na 20.30 uro.

Italijansko kmetijstvo napreduje z velikimi koraki

Številke nam kažejo, da je uvoz kmetijskih pridelkov v Italijo od leta do leta manj potreben

Ze dolgo vrsto let bije Kraljevina Italija uspešno borbo za dosego čim bolj izpopolnjenega gospodarstva, ki bi omogočalo, da bi bil uvoz čisto nepotreben. Kakor povzema mo iz italijanskega časopisja, so v tem pogledu doseženi izredni uspehi v vseh panogah gospodarstva, tako zlasti v industrijski in kmetijski panogi. Fašistična vladavina to gospodarstvo krepitev nadaljuje z neomahljivo odločnostjo.

Naše kmečko prebivalstvo bo predvsem zanimalo, kakšni uspehi so bili doseženi na kmetijskem področju. Precej znano je že, da je Italija osušila znatna močvirja in jih spremenila v rodovitno polje. Tudi drugo manj rodovitno zemljo je izboljšala, da zdaj daje mnogo več plodov, kakor jih je dajala pred leti, ko je bil še potreben znaten uvoz kmetijskih pridelkov.

Kršitelji se kaznujejo v denarju od 500 do 5000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do treh mesecev kakor tudi z začasnimi ali dokončnimi odvzemi obrtne pravice.

Člen 8. Obveznost priglasitve priseljencev v Ljubljansko pokrajino po naredbi z dne 4. junija 1941-XIX, št. 38, velja tudi za tiste, ki vzamejo tamkaj omenjene osebe na stanovanje.

Prijava se mora napraviti v treh dneh, ko stopi ta naredba v veljavo; če se pa sprejme taka oseba na stanovanje po tem datumu, v teku drugega dne po sprejemu na stanovanje.

Kršitelji se kaznujejo zaporom od treh do šestih mesecev in v denarju od 1000 do 5000 lir. Na isto mero se zvišujejo kazni iz člena 4. omenjene naredbe.

Člen 9. Ta naredba, ki ukinja vse druge nasprotujoče ali z njo nezdržljive predpise, stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 11. septembra 1941-XIX.

Visoki Komisar Emilio Grazioli

Ko je Duce ustanovil novo Ljubljansko pokrajino, je Visoki Komisar zmerom in zmerom naglašal, da bo Italija vladala novi pokrajini z redom in pravičnostjo. Ob vsaki priložnosti je Visoki Komisar tudi poudarjal, da Italija ne terja od prebivalstva drugega kakor izvajanje lojalnosti zmagovitemu narodu in redno delo. Razen tega je Visoki Komisar večkrat dejal, da se velikodušnost ne sme zamenjavati s slabostjo.

Toda nekaj nemirnežev ne miruje in hoče zasejati nered tam, kjer je red in kjer naj bi bilo le delo za blagostanje ljudstva. Da bi zagotovil varnost slovenskemu prebivalstvu, ki deluje za svojo boljšo bodočnost v Veliki Italiji, je Visoki Komisar izdal gorno naredbo, ki je stopila v veljavo 13. t. m. Mirni ljudje so Visokemu Komisarju hvaležni za njegovo prizadevanje, ki gre za ohranitev miru in reda.

Številke, ki jih imamo na razpolago, nam najverneje pričajo o tem silnem napredku. Predvsem je omeniti naglo povečanje pridelka fižola, ki je važna podeželska in meščanska hrana. Leta 1938. je dosegel pridelek fižola 1.402.000 metrskih stotov, v l. 1939. se je ta pridelek vzdignil na 1.431.000 metrskih stotov, v letu 1940. pa že na 1.925.000 metrskih stotov. To povečanje pridelka je pripisati večji površini, posejani s fižolom, pa tudi povečanju hektarskega pridelka. Predlanski se je povečal hektarski pridelek povprečno na 2.9 metrskega stota, v posameznih krajih Ligurije in Sardinije pa celo na 7.7 metrskega stota. Hektarski pridelek je enako napredoval lani. Tudi letošna letina fižola obeta prav dobro in cenijo, da bo pridelek prekoračil dva milijona metrskih stotov.

Pridelovanje zelenjave je tudi zadna leta naraščalo. Predvsem se je povečal pridelek zelja, ki je dosegel lani 4.53 milijona metrskih stotov. Pridelek karfiola (cvetače) se je vzdignil na 2.47 milijona, pridelek čebule in česna pa na 1.56 metrskih stotov. Dalje je pridelala Italija 3 milijone metrskih stotov kumar in 0.58 milijona metrskih stotov špargljev (belušev). Razen tega se je v državi pridelalo 0.7 milijona metrskih stotov graha, vrhu tega pa še 0.34 milijona metrskih stotov stročjega fižola.

Površina, posejana s sladkorno peso, je lani dosegla 172.000 hektarov nasproti 138 tisoč hektarom v l. 1938. Lanski pridelek sladkorne pese je dosegel skoro 50 milijonov metrskih stotov. Zemlja, posejana z lanom se je dvignila od 5900 ha v l. 1936. na 7600 ha v l. 1939. in na 9600 ha v l. 1940. Te številke se nanašajo na pridelek lanu za tkaninsko industrijo. Polje, posejano z lanom za pridobivanje semena, pa se je povečalo od 7700 ha v l. 1939. na 14.900 ha v l. 1940. Podatki glede konoplje za lansko leto že niso znani. Površina, posejana s konopljo, ki je znašala v l. 1937. okoli 87.000 ha, se je povečala v l. 1938. na 91.000 ha.

Posebno veliko pozornost je posvečala fašistična vladavina pridelovanju pšenice. Tako imenovan bitka za pšenico, ki je bila sprožena l. 1925. in je šla za tem, da se z umnim kmetovanjem doseže čim večji pridelek, ne da bi se drugim kmetijskim rastlinam vzelo kaj več prostora, je dosegala uspehe. Pred prvo svetovno vojno je pridelala Italija letno 50.5 milijona, v prvih letih po tej vojni pa 45 milijonov metrskih stotov pšenice. V povprečju let 1937. do 1939. pa je znašal let-

ni pridelek pšenice 80.7 milijona metrskih stotov. Uvoz pšenice, ki se je v prvih treh letih po prvi svetovni vojni gibal povprečno na višini 24 milijonov metrskih stotov letno, je v zadnjih letih nazadoval na 3 do 4 milijone metrskih stotov na leto.

Lani je imela Italija posebno velik pridelek turščice, in sicer 34.6 milijona metrskih stotov, medtem ko je letno povprečje v letih 1936. do 1940. znašalo 31.2 milijona, a letno povprečje v l. 1931. do 1935. le 26.5 milijona metrskih stotov.

Tudi lanski pridelek riža je bil nadpovprečen in je znašal 8.4 milijona, medtem ko je znašalo letno povprečje v l. 1936. do 1940. 7.7 milijona, povprečje v l. 1931. do 1935. pa le 6.8 milijona metrskih stotov.

Znaten napredek prikazuje letina krompirja, te pomembne ljudske hrane. Lanski pridelek je bil nadpovprečen. Dosegel je 31.4 milijona, medtem ko je znašal povprečni letni pridelek v l. 1936. do 1940. 29.5 milijona in v l. 1931. do 1935. 24.1 milijona metrskih stotov.

Ze ti kratki podatki kažejo, da je Italija glede kmetijskih pridelkov čedalje bolj neodvisna od tujine. Z umnim kmetovanjem se dajo doseči odlični uspehi. Tudi naša Ljubljanska pokrajina, ki je kljub večjemu mestu Ljubljani pretežno kmetijska, se bo morala lotiti v čim večji meri umnega kmetovanja. Mnogo se že govori o tem, da bi bilo lahko Ljubljansko barje lepo žitno polje. Toda žito in druge kmetijske rastline uspevajo tudi na Dolenjskem. Naš kmet je marljiv in umen, zato ne bo težavno na kmetijskem področju naše pokrajine korakati z duhom časa.

V posebnih velikih paviljonih bodo razstavila ministrstva za javna dela, za kmetijstvo in za promet, Goriška pokrajina, tvornice Fiat s svojimi motorji za zemljo, zrak in vodo, Ital-Viscosa s tkaninskim blagom, Montecatini s kemičnimi izdelki.

Na velesojmu ob Lattermannovem drevoredu bo železniško ministrstvo razstavilo najmodernejšo lokomotive in razne potniške vagoni. Za ta vlak bodo speljane posebne tračnice od tržaške železniške proge preko Tivolija in velesojma.

To je samo v glavnem podana slika, bo pa še mnogo drugih zanimivosti. Ljubljanska pokrajina bo prikazala vso svojo današnjo industrijo in obrtno proizvodnjo. Zlasti naj opozorimo na lesno industrijo in obrt (pohišstvo, peče, sode, vozove, igrače itd.), tapetništvo, peči, štedilnike, keramiko, tkaninsko blago, usnje, konfekcijo usnja in čevlje, kemijo, rudniške produkte, papir, kovinsko in strojno industrijo, elektrotehniko, gradbeno tvorivo, živilsko industrijo.

Posebne zaokrožene razstave bodo obrtne, kjer bo razstavljalo večje število obrtnikov najrazličnejše izdelke, in pa hišna domača obrt s čipkami, vezeninami, ribniško suho robo, lončarstvom, kmečko keramiko, domačimi tkaninskimi izdelki, igračkami itd.

Nemčija bo razstavila kolesa, motorna kolesa, šivalne stroje, pletilne, pisalne, računske in razmnoževalne stroje, stroje za obdelovanje lesa, polnilna peresa, elektromedicinske aparate, radijske aparate, knjige, kemične izdelke, modne izdelke.

Kmetijsko udejstvovanje starih pokrajin kraljevine bo prišlo na letošnjem Ljubljanskem velesojmu do zelo vidnega izraza. Nacionalna zveza pokrajinskih združenj kmetov iz Rima bo razstavila v posebnem oddelku med drugim razno seme, konopljo, vino, sadje, grozdje in sir. Italijanska zveza kmetijskih združenj iz Rima bo v posebnem velikem oddelku mimo drugega razstavila tudi razne kmetijske stroje in orodje, razna gnojila, sredstva za zatiranje sadnih škodljivcev, semen, razna živila, sadje in vino. Velik del paviljona Goriške pokrajine bo tudi posvečen kmetijstvu. Razstavljeni bodo sadje, grozdje, kandirano sadje, vrtnarski pridelki Vipave, marmelada, mlečni izdelki, vino, okrasno drevje, lepotično zelenje. Posebno pozornost bosta gotovo zbužjali razsežna razstava in pokušnja najboljših italijanskih vin. Ta razstava vin bo nameščena v prejšnji veliki sejmski restavraciji, kjer bodo na razpolago tudi dobri mrzli prigrizki in Meinlova črna kava. V posebnem oddelku bo pripravljena razstava vseh vrst sira italijanske izdelave, ki bodo občinstvu na pokušnjo in naprodaj. Za ljubitelje sira bo to nekaj svojevrstnega, saj je italijanska izdelava sira svetovno znana.

Kmetijska razstava Ljubljanske pokrajine bo prikazala italijanski javnosti stanje domačega kmetijstva in njega važnost v okviru preskrbe vojujoče se Kraljevine. Bo devet oddelkov: poljski, vrtnarski, sadjarski, vinarski s pokušnjo vina, mlekarski, čebelarški s prodajo medu, zdravilna in aromatična zelišča s pokušnjo zdravilnih čajev in likerjev, gobarstvo, male domače živali. Prehranjevalni zavod Visokega Komisariata bo prikazoval avtarkične možnosti kmetijskih pridelkov Ljubljanske pokrajine.

Ljubljanski velesojem bo letos razsežna gospodarska razstava

Pokazal bo gospodarsko delovnost domače pokrajine in starih italijanskih pokrajin

Po priključitvi Ljubljanske pokrajine k Italiji so oblastva z vso poznano širokogrudnostjo prešla k delu, da se nova pokrajina tudi gospodarsko vključi v skupnost mogočnega italijanskega cesarstva in da se gospodarstvo nove pokrajine čimprej razmahne po vidikih, ki ustrezajo pomenu mlade pokrajine in njenemu zemljepisnemu položaju.

Na žalost so bile gospodarske vezi med novo in starimi pokrajinami kraljevine še malo razvite. Trgovci in rabniki naše pokrajine vse premalo poznajo mnogoštevilne izdelke italijanskih industrij, po drugi strani pa stari pokrajinam kraljevine ni zadostno znana gospodarska moč in sposobnost nove pokrajine, bodisi v industrijsko-obrtnem, bodisi v industrijskem izdelovanju. Ljubljanski velesojem naj torej poda potrošnikom Ljubljanske pokrajine čim popolnejšo sliko italijanske narodne proizvodnje, obiskovalcem iz starih pokrajin pa naj predoči krajevno produkcijo in njene kmetijske, tehnične, industrijske, obrtne in umetnostne vire in vse gospodarske značilnosti nove pokrajine.

V tem je posebna važnost letošnjega Ljubljanskega velesojma, ki mu je naloga, da krajevno gospodarsko delovnost učinkovito prilagodi gospodarstvu kraljevine. Upošteva vse to bo velesojem razdeljen v dva dela gospodarstva: v industrijo z obrtno in kmetijstvo. Obe skupini pa bosta ločeni tako, da bo razstavljala Ljubljanska pokrajina zase, ostale pokrajine pa skupno.

V industrijskem delu bodo stare italijanske pokrajine razstavile: kovinsko industrijo, najrazličnejše stroje, kmetijske stroje in orodje, kolesa, motorna kolesa, avtomobile, pisalne in računske stroje, fino mehaniko, elektrotehniko, razne instrumente, radijske aparate, peči, štedilnike, športne potrebščine, igrače, tkaninsko industrijo, konfekcijo, modo, kožuho, usnje in konfekcijo usnja, čevlje, papir, knjige, pisarniške potrebščine, najrazličnejše izdelke razsežne kemične industrije, lekarniške preparate, fotografske potrebščine, razna ži-

vila, konzerve, alkoholno industrijo, razno gradbeno tvorivo, glasbene instrumente in še mnogo drugega.

Posebej je treba podčrtati tujskoprometno razstavo, ki bo zelo lepo prirejena in nameščena v novozgrajeni kupoli, dalje razstavo monopolskega blaga (tobak, sol), razstavo avtomobilskega kluba RACI, razstavo vseh italijanskih paroplovnih družb in razstavo največjih italijanskih zavarovalnic.

Prav posebno pozornost bo zbužala velika razstava italijanske umetnostne obrti. Sodelovalo bo 60 razstavljalcev iz 16 pokrajin, ki so Aquila, Ancona, Bari, Bologna, Cagliari, Firenze, Genova, Lecce, Napoli, Palermo, Rim, Torino, Trst, Benetke in Bolzano. Razstavljeni bodo keramika, harmonike, zlatnina, čipke, potrebščine za kadilce, kovinski izdelki, ročno vezane preproge, lesni izdelki, ročno tiskane tkanine, izdelki iz terakote in alabastra, izbrani mozaiki, izdelki iz slame, lutke, slikano steklo, filigranska dela, slonova kost, korale, kameje, modni izdelki, umetno cvetje, gumbi, torbice, muransko steklo, lesene ovratnice in keramični izdelki.

Nasušimo si čim več sadja

Sušenje je najlažji način sadnega shranjevanja za zimo

Sušenje jabolk, hrušk in češpelj je že stara navada slovenskih kmetov. Prav tako pa je že tudi stara navada priprava sadjevca in sadnega žganja. Zlasti kuhanje sadja v žganju smo grajali že v mirnih časih. Še večji greh pa je, če spreminjaš zdaj, ko je treba pripraviti čim več živil, sadje v strup. Žganje je strup brez vsake hranilne vrednosti. Sadna letina letos ni nikjer preveč obilna, zato ne kvarite sadja za prazen nič, temveč si ga čimveč nasušite, saj ne veste, kako boste izhajali z živili. Razen tega pa boste lahko suho sadje dobro prodali, kolikor vam ga bo

preostajalo čez domačo potrebo. Za sadjevce, če že mislite, da ga morate imeti pri hiši, uporabite le sadje, ki sicer ni okusno. Če potem tropine tega sadja porabite za žganje, ni nikako zlo.

Marsikje na Slovenskem so sadne sušilnice. Poslužite se jih. Kjer jih ni, pa sušite sadje v krušnih pečeh. Saj to vse kmečke gospodinje dobro znate. Jabolka se za sušenje razrežejo v krhlje ali platiče, hruške in češplje pa se sušijo kar cele. Otroci vam bodo v dolgih zimskih dnevih, ko bodo že tu in tam zaloge drugih živil pohajale, hvaležni,

če bodo dobili namesto kruha vsaj posušeno sadje.

Če hoče kmečka gospodinja imeti nekaj prav okusnih jabolčnih krljev, naj jabolka, ko jih razreže za sušenje, še olup. Toda nikar naj vseh jabolok, ki jih namerava posušiti, ne olup, ker gre pri tem preveč sadu v nič. Taki olupljeni krlji naj bodo samo tu in tam za priboljšek.

Če imaš čas, si lahko pripraviš tudi sadne mezge s sladkorjem, če ga imaš, če ne, pa brez sladkorja. Toda nikar si s tem glave ne beli, če nimaš za mezgo potrebnih naprav in če sadno mezgo ne znaš napraviti, saj je posušeno sadje tudi okusno. Glavno je, da si nasušiš sadja in s tem povečaš zaloge živil. Vse je treba storiti za čim večje zaloge živil.

Pregled vojnih in političnih dogodkov

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 14. t. m. tole vojno poročilo: V Severni Afriki živahno streljanje našega topništva na kopnem Skupine kr. letalstva so premagale močan odpor sovražne protiletalske obrambe in so v noči na 13. t. m.

neprestano bombardirale mnogo delov tobruške trdnjave.

V polno so bile zadete z bombami velikega kalibra baterije, utrdbe, lope in skladišča municije. Opaženi so bili obsežni požari in eksplozije. V Bardiji so eno sovražno letalo sestrelili nemški lovci. V Vzhodni Afriki je bil na področju pri Kulkvabertu bombardiran in s strojnicami obstreljevan bolniški center, ki je bil jasno označen z rdečim križem. Bilo je nekaj ranjenih. Naša protiletalska obramba je sestrelila eno bombnik. Pri letalskem napadu na neki naš konvoj je protiletalsko topništvo z naših ladij sestrelilo štiri sovražna letala, ki so se še v zraku vnela. Na vzhodnem Sredozemskem morju so naša letala v borbi proti sovražnim ladjam potopila trgovinski parnik manjše tonaže.

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 15. t. m. nasledno vojno poročilo: V Severni Afriki lokalne akcije pehote in delovanje osnega topništva v odseku pri Tobruku. Sovražnik je utrpel izgube in je bilo več ljudi ujetih. Italijanska in nemška letala so bombardirala trdnjavo. Sovražnik je bombardiral Tripolis in Bengazi. Nekaj civilnih poslopij je bilo poškodovano, nekaj stanovanjskih hiš domačinov pa razdejano. Protiletalska obramba v Bengaziju je sestrelila eno letalo. V Vzhodni Afriki angleško letalstvo ojačuje svoje napade z bombami in strojnicami na naše predne postojanke. V odseku pri Uolkefitu je naše topništvo zadelo mnogo sovražnih tovornih avtomobilov, ki so prevažali ojačenja.

V odseku pri Tanskem jezero je močna naša kolona pod poveljstvom podpolkovnika Julija De Siva prodrla globoko med sovražne postojanke.

In se spoprijela z znatnimi sovražnimi silami. Sovražnik je bil po izredno srditih borbah prisiljen k umiku. Imel je hude izgube. Naše čete so se spet izkazale z običajnim pogumom in napadalnim duhom. Posebno sta se odlikovala 14. skupina konjeniških eskadronov in 3. bataljon Galliano, ki sta s ponovnim obstreljevanjem in protinapadom odločilno vplivala na to, da se je odpor sovražnih oddelkov omajal.

Po zadnjih vesteh iz Berlina je na vzhodnem bojišču

nemška vojska zavzela mesto Kremenčuk na levi strani srednjega Dnjepra.

To mesto ima nekaj nad 60.000 prebivalcev. Odtod drži železnica preko Poltave v Harkov, ki je oddaljen od Kremenčuka kakih 220 km. Iz poročila nemškega vrhovnega poveljstva z dne 15. t. m. povzemamo, da je bila obkolitev Petrograda v trdovratnem boju za sodobno zgrajene utrdbene naprave dalje zožena. Ponovni sovjetskoruski protinapadi, podpirani od težkih tankov, so bili odbiti.

Iz Rima poročajo: Angleži so zagrešili novo nasilje.

S kanadskimi četami so zavzeli Spicberge,

ki leže 600 km daleč od severne Norveške v Severnem Lednem morju in pripadajo Norveški. Angleži so se takoj po izkrcanju polastili obeh ondotnih radijskih postaj in premogovnikov, ki so doslej oskrbovali s premogom severno Norveško. Vse norveške rudarje na Spicberghih so prepeljali v Anglijo, kjer bodo morali delati

v angleških rudnikih ali pa v angleški vojni industriji.

Iz Teherana poročajo:

Iranski (perzijski) državni zbor je sprejel pogoje angleške in sovjetskoruske vlade za premirje.

Na podlagi teh pogojev so bile določene tudi meje področja, ki naj bi jih zasedle sovjetske čete na severu, angleške pa na jugu. Izvzet je od zasedbe le osredni del dežele. Vsi Nemci v Iranu, ki jih nekaj nad 500. bodo internirani. Izjema velja le za državniško osebje in za nekatere tehnike, glede katerih je iranska vlada izjavila, da so ji neogibno potreb-

ni. Italijansko in rumunsko poslaništvo bo sta ukinjeni. Petrolejska polja preidejo pod angleško in rusko oblast. Ni še jasno, kaj se bo zgodilo z iransko vojsko in policijo.

Iz Tokija poročajo: Poveljstvo japonske mornariške eskadre v kitajskih vodah je objavilo sporočilo, v katerem pravi, da so letala japonske mornarice bombardirala in s strojnicami napadla zbirajoče se kitajske čete,

kolikor jih že še v pokrajini Kukijemu. Sovražniku so prizadejale izredno hude izgube. Oddelki japonskih mornariških strelcev pa so v sodelovanju z letalstvom uspešno nadaljevali čiščenje v tej pokrajini in v drugih delih južne Kitajske.

Iz Amerike je prišla vest, da je neka nemška podmornica napadla neko ameriško vojno ladjo. Berlinski list »Völkischer Beobachter« pravi k tej vesti, da gre spet za Rooseveltovo laž. List zavrača to vest takole: Po naročilu predsednika

je neka ameriška vojna ladja napadla nemško podmornico.

Nikakor ni nemška podmornica napadla ameriške ladje, kakor je Roosevelt izjavil, da bi vznemirjal javno mnenje in ga nahajskal za vojno.

Iz Sofije poročajo, da je bila

bolgarskemu poslaniku v Moskvi izročena nota,

s katero Sovjetska zveza protestira proti sodelovanju Bolgarije s silama osl.

GOSPODARSTVO

Po kakšnih cenah smeš prodajati

na ljubljanskem trgu

Po dogovoru z zastopnicami in zastopniki rabnikov, prodajalcev in pridelovalcev je ljubljanski mestni tržni urad te dni spet predložil Visokemu Komisariatu najvišje cene za tržno blago. Visoki Komisariat je cene odobril. Te cene veljajo od ponedeljka 15. t. m. zjutraj do nedelje 21. t. m. zvečer. Najvišje cene, ki je dovoljeno po njih prodajati blago v Ljubljani in ga plačevati, so nasledne:

Domači krompir na drobno 1.10, koleraba 1, rdeča pesa 1, visoki stročji fižol 2, fižol kifeljar v stročju 2.50, novi luščeni fižol 2.50 lire za kg. Kakor pri domačem sadju morajo prodajalci fižola imeti na trgu vidno označene cene, sicer jim bo blago zaplenjeno. Rdeči korenček brez zelenja 2, rumeno korenje 0.50, repa na drobno izpod 10 kg 0.70, repa na debelo nad 10 kg 0.50, zeljnate glave na drobno izpod 10 kg 0.70, zeljnate glave na debelo nad 10 kg 0.60, ohrovt 0.80, glavata solata 2.50, endivija 2, kumare 1.20, večje kumarice za vlaganje, ki jih gre 30 na

= Najvišje dovoljene cene za premog. Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je določil najvišje cene za premog. Prodajna cena kočevskemu premogu na debelo, franko vagon rudniška postaja, znaša brez javnih dajatev: kosovcu 120, kockovcu 108, orehovcu 96, grahovcu 82, zdrobu 68 lir. Prodajna cena na drobno za trgovce v Ljubljani znaša franko skladišče prodajalca z všteti vsemi javnimi dajatvami: kosovcu 172, kockovcu 157, orehovcu 150, grahovcu 133, zdrobu 116 lir. Cena trboveljskemu premogu za rudniško upravo v Ljubljani, franko vagon obmejna postaja Laze, znaša brez javnih dajatev: kosovcu 229, kockovcu 212, orehovcu 179, grahovcu 162, zdrobu 137 lir. Prodajna cena na drobno za trgovce v Ljubljani pa znaša franko skladišče trgovca z všteti vsemi javnimi dajatvami: kosovcu 303, kockovcu 283, orehovcu 245, grahovcu 225, zdrobu 196 lir.

= Cenik za sirove kože. Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino je določil za sirove kože, ki jih oddajajo mesarji trgovcem, nasledne cene: volovske in kravje kože 19, bikovske 17, telečje 22, ovčje 19, konjske 10, kože mezdov in oslov 8, svinjske od 1. aprila do 30. novembra 10, od 1. decembra do 31. marca 15, kože uvoženih svinj od 1. aprila

kg 3, majhne kumarice za vlaganje, ki jih gre okrog 125 na kg, 8, jedilne buče 0.50, domača čebula 1.75 (tudi pri čebuli mora biti cena vidno označena kakor pri sadju in fižolu), šalota 2, česen, ki gre 25 glavice na kg, 2.50 lire za kg, luščeni grah 3.50 lire za liter, grah v stročju 2.50, mehka špinača 2.50, trda špinača 1.50, kisló zelje 2.50, kislá repa 2, domači že zreli paradižnik 1.50, domači zeleni paradižnik za vkuhanje in vlaganje 1.50 lire za kg, lisičke ali parkeljci 1, štorovke 2, veliki razviti jurčki z odprtimi klobuki 6, majhni jurčki za vlaganje z zaprtimi klobuki 10 lir za kg, suhe namizne maline 3.50 lire za liter, mokre maline za vkuhanje 3.50 lire za kg, bezgove jagode 1, robidnice 2 liri za liter, domača namizna jabolka I. vrste 3, II. vrste 2, domača jabolka črviva, obtolčena, nagnita in nedozorela za vkuhanje 1.50, domače breskve 3, domače češplje 3, domače slive 3, domače hruške od 2 do 4 lire za kg.

do 30. novembra 5, od 1. decembra do 31. marca 7 lir za kg, ovčje 19 lir za kos, kozličje 15 lir za kos.

= Rjava štajerska kokoš je pri nas najbolj razširjena, ker je najodpornejša proti boleznim in vremenskim neprilikam in najboljša za meso in jajca. Zato spada na naša kmečka dvorišča. Na razstavi malih živali na Ljubljanskem velesajmu v času od 4. do 13. oktobra bodo imeli posetniki velesajma priložnost občudovati vrste razstavnih kletk z najodličnejšimi družinami kokoši te pasme.

= V Trebnjem grade veliko sadno sušilnico. Sušilnica bo stala na šolskem vrtu na Cvibljah. Ker razpolaga podružnica Sadjarskega in vrtnarskega društva v Trebnjem z zelo pičlimi denarnimi sredstvi, gradbeni stroški bodo veliki, prosi vse, ki se bodo posluževali sušilnice, da s primernimi prispevki omogočijo dograditev vsemu prebivalstvu tako potrebne naprave. H gradbenim stroškom je prva prispevala Posojilnica z zneskom 380 lir, Visoki Komisariat je pa naklonil 2000 lir.

Oglašujte v »Domovini«!

Hitro nekaj italijanščine

Šestnajsta vaja

Pomožni glagol avere (imeti)

Spregatev zdajšnjega časa (italijanski: il presente) nam je že znana. Naj jo ponovimo: io ho (jaz imam), tu hai (ti imaš), egli ha (on ima), ella ha (ona ima), noi abbiamo (mi imamo), voi avete (vi imate), essi hanno (oni imajo), esse hanno (one imajo). V tretji osebi ednine sta egli (on) in ella (ona) besedi za osebe, medtem ko se za predmete rabita besedi esso (on) in essa (ona). V tretji osebi množine se rabita besedi essi in esse za vse. Bolj redko se uporabljata namesto njih besedi egli (oni) in elle (one) v enakem pomenu.

Nedovršni pretekli čas (imperfetto); italijanski: l'imperfetto)

Aveva (avevo) — imel sem
avevi — imel si
aveva — imel je
avevamo — imeli smo
avevate — imeli ste
avevano — imeli so

Dovršni pretekli čas (zgodovinski perfekt; italijanski: il passato remoto)

Èbbi — imel sem
avesti — imel si
èbbe — imel je
avemmo — imeli smo
aveste — imeli ste
ebbero — imeli so

Bližni pretekli čas (perfekt; italijanski: il passato prossimo)

Ho avuto — imel sem
hai avuto — imel si
ha avuto — imel je
abbiamo avuto — imeli smo
avete avuto — imeli ste
hanno avuto — imeli so

Prvi predpretekli čas (prvi pluskvamperfekt; italijanski: il trapassato prossimo)

Aveva avuto — imel sem bil
avevi avuto — imel si bil
aveva avuto — imel je bil
avevamo avuto — imeli smo bili
avevate avuto — imeli ste bili
avevano avuto — imeli so bili.

Drugi predpretekli čas (drugi pluskvamperfekt italijanski: il trapassato remoto)

Èbbi avuto — imel sem bil
avesti avuto — imel si bil
èbbe avuto — imel je bil

Navadni prihodni čas (futurum; italijanski: il futuro semplice)

avrò — imel bom
avrà — imel boš
avrà — imel bo
avremo — imeli bomo
avrete — imeli boste
avranno — imeli bodo

Predprihodni čas (futurum eksaktum; italijanski: il futuro anteriore)

avrò avuto — imel bom bil
avrà avuto — imel boš bil
avrà avuto — imel bo bil
avremo avuto — imeli bomo bili
avrete avuto — imeli boste bili
avranno avuto — imeli bodo bili.

Napisali smo vam kopico časov, zdaj pa ne veste, kaj z njim početi, kaj ne? Pa je vsa reč vendarle preprostejša, kakor se vidi na prvi mah. V slovenščini imamo res manj časov, a tudi Italijani v govorici navadno ne rabijo vseh teh časov. Kakor je razvidno iz gornega, imajo Italijani kar tri pretekle čase, nedovršnega, dovršenega in bližni pretekli čas. Nedovršni pretekli čas izraža, kar se je delalo ali kar se je godilo v preteklosti, ne da bi se natančneje določala začetek in konec dejanja ali dogajanja. Torej nekaj, kar dolgo časa traja. Dovršni pretekli čas izraža, kar se je v preteklosti storilo ali zgodilo in je čisto dovršeno. Ta oblika se v govorici navadno ne rabi. Bližni pretekli čas izraža, kar se je pravkar izvršilo ali zgodilo. Je torej tudi dovršni pretekli čas in se v govorici mnogo rabi. Predpretekla časa imajo Italijani dva. Prvi predpretekli čas izraža, kar se je zgodilo ali izvršilo ali zgodilo že prej, preden se je zgodilo nekaj drugega, kar je tudi že minilo. To je nekaj dovršni predpretekli čas; v govorici se navadno ne rabi. Prihodni čas je enak slovenskemu. Prav tako tudi predprihodni čas, ki

se v slovenski govorici malo rabi, a ga tudi v italijanščini ne čuješ pre pogosto. Predprihodni čas izraža, kar se bo izvršilo ali zgodilo pred nečim drugim v prihodnosti. Beseda avuto je deležnik preteklega časa in pomeni imel. Medtem ko mi rečemo sem imel, rečejo Italijani ho avuto (dobesedno imam imel).

Hkratu naj še omenimo, da smo gori k slovenskim izrazom za čase zapisali v oklepajih tudi po latinščini povzete in pa italijanske izraze. V besedi l'imperfetto je že izražena nedovršnost. Il passato remoto pomeni davno preteklost. Passato je preteklost. Remoto pa pomeni odročeno (kar se tiče kakšnega kraja) in daven (kar se tiče časa). Il passato prossimo pomeni bližno preteklost (prossimo — bližen). Trapassato prav tako označuje predpreteklost, in sicer bližno (prossimo) in davno (remoto). Il futuro semplice je navadna (preprosta) bodočnost. Semplice pomeni navaden, preprost. Anteriore pomeni spredni, prejšen.

Nekaj stavkov za vaje

Mia sorella ha avuto due arancia. Beri: Mia sorella á avúto due aránče. Prevod: Moja sestra je imela dve pomaranči. La sorella = sestra; due = dve; l'arancio = pomaranča.

Che avete avuto per colazione? Beri: Ké avéte avúto per kolacjóné? Prevod: Kaj ste imeli za zajtrk? Che = kaj; per = za; la colazione = zajtrk.

Ieri èbbi il piacere di fare la conoscenza di vostro fratello. Beri: Jéri èbbi il pjacére di fáre la konošéncia di vóstro fratèllo. Prevod (dobesedno): Včeraj sem imel všečnost storiti znanje vašega brata. Po naše bi mi rekli: Včeraj sem imel čast seznaniti se z vašim bratom. Ieri = včeraj; il piacere = všečnost, dopadnje; la conoscenza = znanje, znanstvo (fare la conoscenza navadno rečejo Italijani, medtem ko mi rečemo krajše: seznaniti se, spoznati se s kom); vóstro, vostra = vaš, vaš; il fratèllo = brat.

Non avete avuto per colazione anche del burro? Burro o, iéri avemmo del burro. Beri: Non avéte avúto per kolacjóné anke del burro? Burro no, jéri avémmo del burro. Prevod: Niste imeli za zajtrk tudi sirovo maslo? Sirovo masla ne, včeraj smo imeli sirovo maslo. Non = ne; anche = tudi; il burro = sirovo maslo; no = ne (bolj poudarjeno); del burro = sirovega masla (Italijani rabijo drugi sklon, kadar mislijo pri tem nekaj masla; prav tako: del pane = nekaj kruha, del mièle = nekaj strdi).

Muljovski:

JUNAŠTVO IN ZVESTOBA

Zgodovinska povest

Divja lepota Marjama se je z veliko požrtvovalnostjo zavzela zame. Skrbno mi je stregla in me lečila, dokler nisem ozdravel. Blazno sem se zaljubil v to ciganko in ona mi je ljubezen vračala. Postala je moja žena in po smrti njenega očeta so cigani mene izvolili za svojega kralja. Moral sem se zakleti, da ne bom ciganov nikdar zapustil. Sprva mi je bilo neprijetno, pozneje sem se privadil. Toda če bi ne bilo Marjame, ne bi bili zdržal. Danes si pa ne želim drugačnega življenja. Vendar nisem srečen, umrla je moja lepa, divja Marjama. Ni še poteklo leto, ko sem nasul gomilo nad njeno truplo. V gozdu je njen grob, vrhovi dreves ji pojejo uspavanko. Evo, taka je moja povest,« je končal ciganski kralj svoje pripovedovanje. »Brat Hasan. Prisegel sem, da bom do smrti ostal blizu kraja, kjer je pokopana ona, ki mi je bila dražja od življenja. Ko se vrneš v domovino, pozdravi očeta v mojem imenu. Videl me ne bo nikoli več. Moj grad je tvoj.«

Potem se je zasmel, zamahnil z roko in rekel: »Pustimo spomine in se pomeniva nekoliko natančneje o tvoji zadevi. Ti se nameravaš za vsako ceno polastiti mlade žene kmeta Gorjana, ki je postal lastnik Lesnega brda, kjer prebiva že tri tedne in nadzira hlapce, ki pravijo les v Vojaško krajino?«

»Da!« je vzkliknil Hasan. »Ljubim Marjetico enako strastno, kakor si ti ljubil svojo Mar-

jamo. Hočem jo ugrabiti iz Lesnega brda in jo odvesti na Turško. Pa tudi njenega moža hočem dobiti v pest živega, peklenške muke sem mu namenil. To mi bo mogoče doseči le s tvojo pomočjo, brat Kara.«

»Jaz in vsi moji ljudje smo ti na razpolago,« je zagodel ciganski kralj. »Čemu se obotavljaš? Napad na Lesno brdo bi bili lahko že izvršili. Mojih mož je dvajsetkrat toliko kakor Gorjanovih hlapcev, z orožjem smo dobro preskrbljeni. Če s svojo četo navalim na gradič, ne bo čez pol ure stal več kamen na kamnu. Nihče nam ne bo ušel. Ne razumem, česa se bojiš, zakaj čakaš, da bi hlapci iz Lesnega brda spet odrinili. Teh deset mož bi moji ljudje kmalu podavili. Skoro dvesto ciganov ti je na razpolago, a ti si izbereš le nekaj mož, in se potem bojiš, ali se bo posrečilo ali ne. Čemu naj čakamo, kdaj bo v gradiču ostal Gorjan sam s svojo ženo? Zakaj hočeš gradič napasti ponoči in le z nekoliko možmi, a ne pri belem dnevu, kakor je moja navada?«

»Hočem, da se bo napad izvršil skrivaj in brez hrupa,« je odvrnil Hasan. »Vse se bo moralo izvršiti tiho, niti en strel ne bo smel počiti, zato tvoji ljudje ne bodo smeli vzeti puške s seboj. Gradu ne bomo zažgali. Nihče ne bo smel vedeti, kaj se je zgodilo, kam sta izginila Gorjan in Marjetica. Zato čakam, da bi hlapci spet odpotovali s splavi. Če bi napadli grad, ko bi bili hlapci doma, bi se ga

ne mogli polastiti tako lahko. Prišlo bi do boja, streljanje bi privabilo ljudi, na pomoč bi prijezdili hlapci iz Polhovega gradca in iz drugih okoliških gradov. Želim, da se vse izvrši mirno in tiho. Razbili bomo vrata, zaklali presenečenega vratarja. Pri tem opravilu bom gotovo povzročil toliko hrupa, da bomo prebudili Gorjana, ki bo prišel gledat. Je sicer močan človek, toda mi vsi mu bomo že kos.«

»Jaz sam mu hočem stlačiti dušo iz telesa!« se je zakrohotal Kara. »Videl boš, kako hitro ga bom poslal na oni svet brez noža ali samokresa. Gorim od nestrpnosti, da bi se pomeril s tem kmečkim hrustom. Tako mi Alahovih opank, komaj čakam, kdaj pride sel s sporočilom, da so Gorjanovi hlapci odrinili s splavi.«

»Tvoji ljudje naj grad oplenijo, toda zažgati ga ne smejo, sicer bi imeli preganjalce kmalu za petami, česar pa nočem,« je rekel Hasan. »Skrbi me, kje bom dobil nekoliko spremljevalcev, ki me bodo varovali na potu proti Turčiji. Ali mi hočeš ti, brat, prepustiti nekoliko svojih ciganov da me bodo spremljali in mi obenem kazali pot skozi gozd?«

»Dal ti bom deset mož, na katere se boš lahko zanesel.«

»To bi mi bilo zelo ljubo, kajti potem bi bil varen in bi se mi ne bilo treba neprenehoma bati, da mi morebitni zasledovalci ne odvzamejo mlade kristjanke. Moral bi kje dobiti trinajst vztrajnih konj in pa zagrnjeno nosilnico.«

»Na Lesnem brdu, katerega bomo obiskali, so tudi konji,« se je namuznil ciganski kralj. »Pa tudi kakšno nosilnico staknemo tam.«

»Kara!« je zaklical Hasan. »Vrni se z menoj na Turško. Oče te bo vesel!«

Novice

* **Piemontski princ je obiskal ranjence.** Nj. Vis. princ Piemontski je obiskal vojaško bolnišnico v Celju pri Rimu. Visoki gost se je pristrčno pogovarjal s posamezniki.

* **Obisk Visokega Komisarja na veleselju.** Dne 9. t. m. popoldne je Visoki Komisar posetil ljubljanski veleselje. Med posetom si je Ekscelenca Grazioli v spremstvu podpoveljnika Zveze pomožnih centrov in vodilnih osebnosti velike jesenske prireditve ogledal vse delo in je izrazil svoje zadovoljstvo nad njegovim uspešnim potekom. Ko je dal nekoliko navodil glede tega, kakšen naj bo letos glavni vhod, se je ustavil pred paviljonom Fiata. Ogledal si je tudi ostale paviljone. Preden je zapustil veleselje, je dal Visoki Komisar še nekaj navodil glede raznih del, ki so še v teku.

* **Hrvatski konzul pri Visokem Komisarju Ekscelenci Grazioliju.** Dne 9. t. m. dopoldne je Visoki Komisar sprejel v vladni palači novega konzula neodvisne države Hrvatske v Ljubljani, ki je bil v spremstvu svojega zasebnega tajnika Pera Gospodnetiča. Ekscelenca Grazioli se je pristrčno razgovarjal s konzulom dr. Antonom Ivaničem, popoldne pa mu je v spremstvu s poveljnikom Zveze pomožnih centrov vrnil poset.

* **Hrvatski častni konzul v Trstu.** Z ukazom poveljnika in odobritvijo Ministrstva zunanjih del je bil imenovan Giannino Angelini za častnega konzula neodvisne države Hrvatske v Trstu.

* **Nagrade pridelovalcem žita.** Iz Rima poročajo: Duce je odredil ministru za kmetijstvo in gozdove, da se dovolijo posebne nagrade po 200 lir iz državne blagajne za hektar zemlje, ki se poseje s pšenico, ržjo ali ječmenom. Minister bo po svojih uradnikih ugotovil s temi žitnimi vrstami posejano površino zemlje in bo poskrbel za izplačilo omenjenih nagrad. Nagrade se bodo izplačale obdelovalcem zemlje ne glede na to, ali so lastniki, zakupniki ali solastniki. Duce je prav tako določil, da se žitu, pridelanemu leta 1942. poviša cena za 40 lir pri metriskem stotu v južni Italiji in na otokih, za 20 lir pa na ostalem ozemlju države.

* **Prireditve za italijanske delavce v Berlinu.** Zveza nemških delavcev v Berlinu je pred

dnevi na čast svojih italijanskih tovarišev priredila gledališko predstavo. Na prireditvi so sodelovali izbrani italijanski umetniki. Na predstavo je prihitelo nad 2000 v Berlinu živčnih italijanskih delavcev, ki so z največjim zadovoljstvom sledili posameznim točkam. Prostrana dvorana je bila vsa okrašena z zastavami obeh držav. Predstava se je zaključila z igranjem italijanske in nemške himne.

* **Smrt zgladne šolnice.** V ljubljanski bolnišnici je umrla gospa Mara Apihova, bivša učiteljica v Ljutomeru. S svojim zgladnim delom in trpljenjem si je rajna zagotovila časten spomin med nami vsemi. Po rodu je bila iz Trsta. Učiteljice je dovršila v Mariboru, nato pa se je z vnemo posvetila vzgojiteljskemu poklicu na deželi. Bila je nekaj časa v šoli v Hočah, potem pa je prišla v Ljutomer, kjer je našla široko področje za svojo vsestransko prizadevnost. Z ljubeznivim značajem si je pridobila ne samo srca šolske mladine, temveč jo je toplo vzljubilo tudi vse ljutomersko in okoliško prebivalstvo. Mara Apihova je umrla v najlepši življenjski dobi 40 let. Ohranimo ji časten spomin!

* **Smrt slovenskega slikarja v Splitu.** V Splitu je po dolgi bolezni v starosti 56 let preminil profesor risanja na tamkajšnji ženski realni gimnaziji, slovenski slikar Franjo Kopač. Rajnik se je rodil v Zireh v krasni Poljanski dolini, ki je dala Slovincem že toliko velikih mož. Kakor dr. Tavčarju in slikarjem Šubicem je tudi njemu tekla zibelka v kmečki hiši. Franjo Kopač je študiral slikarstvo najprej na Dunaju in potem v Pragi, kjer si je našel tudi družico za življenje. Boj za obstanek, ki je bil ob koncu prve svetovne vojne posebno hud, mu ni dal, da bi se bil svobodno posvetil umetnosti. Leta 1920. ga vidimo kot profesorja risanja v Kruševcu, leta 1921. je dobil mesto v Kranju, kjer je ostal šest let, a l. 1926. je odšel v Split, kjer si je po smrti prve soproge zgradil novo ognjišče. Več let ga je glođala bolezen, preden je zrušila njegovo krepko telo. Ugasnil je 10. t. m. Bodi mu ohranjen časten spomin!

* **Žrtve letalskih napadov.** Iz Rima poročajo, da je bil te dni objavljen seznam o žrtvah, ki jih je terjal angleški letalski napad na Turin, ki je bil izveden v noči na 11. septembra. Ubija sta bila dva mlajša moška, ranjena dva starejša. Pri napadu na Messino je bilo pet ranjeno, trije izmed njih družinski očetje s petimi, odnosno štirimi otroki.

* **Veliko število dijakov na novomeški gimnaziji.** Redni vpis dijakov na novomeški gimnaziji je končan. Do 20. t. m. se še vršijo vpisi tistih dijakov, ki so prišli iz drugih zavodov in ki morajo napraviti še razne izpite. Pri rednem vpisu je bilo vsega vpisano 564 dijakov, od tega 211 dijakinj. Število dijakov je od lanskega leta naraslo za 62. Računajo, da se bo vpisalo še kakih 30 dijakov, tako da bo zavod imel blizu 600 dijakov, kar je za novomeško gimnazijo izredno število. Tako velikega števila dijakov novomeška gimnazija od svojega obstoja še ni imela.

* **Na realni gimnaziji v Kočevju ne bo mogoče začeti pouk 22. septembra,** kakor je bilo uradno določeno, ker gimnazijsko poslopje še ni izpraznjeno in bodo po izpraznitvi potrebna popravilna dela. Kdaj se bo pouk začel, bo pravočasno nabito na uradni deski in tudi objavljeno v časopisih.

* **Vojni ujetniki se bodo vrnil domov.** V zadnjih dneh je bil sklenjen sporazum med italijansko in nemško oblastjo za odpust vojnih ujetnikov, rojenih na tistem delu slovenske zemlje, ki ga je zasedla Italija. Po uredbi Visokega Komisarjata, ki se je živo zanimal za usodo teh ujetnikov, naj bi ljubljanska mestna občina in okrajna oblastva v Novem mestu, Logatcu, Kočevju in Črnomlju zbrala podatke glede vojnih ujetnikov, ki spadajo pod njihovo oblast. Ti podatki naj bi bili dopolnjeni s podatki družin teh ujetnikov. Pomniti je, naj se družine same ne obračajo neposredno na Visoki Komisarjat. Med podatki je treba navesti ime, priimek in poklic ujetnika, naslov koncentracijskega tabora v Nemčiji, kjer je ujetnik, in njegovo številko.

* **Cene krompirja za september.** Iz Rima poročajo, da je Fašistična stranka spremenila ceno za krompir za mesec september in jo določila na 72 lir za metriski stot, franko vagon v kraju pridelave. Za holandski krompir je ostala cena neizpremenjena.

* **Nova zvezdarna pri Rimu.** Ob poti iz Frascati v Monte Porzio gradijo novo rimsko zvezdarno. Eno izmed treh glavnih poslopij so že dovršili. Zvezdoslovci bodo imeli svoja stanovanja v stranskih poslopijih. Zvezdarno bodo opremili z instrumenti najvišje tehnične popolnosti, ki jih je Hitler poklonil italijanskemu narodu 4. maja l. 1938. Domnevajo, da bo zvezdarna prihodno leto že lahko začela delovati.

»Ali pa ne. Oče me ni nikdar maral, tebe pa ima rad,« je zagodrnjal orjak. Potem je dejal odločno: »Ne, ne vrnem se! Ostal bom! V tem gozdu hočem živeti do svoje smrti. Ne želim si drugačnega življenja. Vsi nejeverniki trepečejo pred mojim imenom.«

Tedaj so se naglo odprla vrata in v kočjo je stopil mlad, vitek cigan z lokavim izrazom na temnem obrazu.

»Oj, to si ti, Geza,« se je začudil ciganski kralj. »Naglo si se vrnil. Kahšne novice prinašaš?«

»Ali si bil na Lesnem brdu?« ga je vprašal Hasan. »So hlapci že naložili splave? Kdaj odrinejo?«

»So že odrinili,« se je zarežal Geza. »Ob mraku so pognali splave v tok reke. Vso noč bodo veslali, so mi pripovedovali.«

»Koliko ljudi je ostalo v gradiču?«

»Razen graščaka in njegove žene še vratar, star sluga in dva hlapca.«

»Pet mož? Nevarno! Morali se bomo v grad splaziti skozi okno in one pomoriti v spanju. Povsem brez hrupa in ne da bi nas kdo opazil moramo dospeti v grad,« je dejal Hasan. »Do boja ne sme priti; oni nas ne smejo slišati, ker bi takoj začeli streljati na nas.«

»Hlapci spijo v hlevu pri konjih,« je pripomnil Geza.

»Prebudila se bosta v večnosti!« je skočil ciganski kralj na noge. »Na pot, takoj!«

»Ne! Potrpi! Šele ko izide mesec, tedaj odrinemo iskat mojo kristjansko nevesto,« se je nasmejal Hasan aga.

16.

NOČNI GOSTJE

Uro pozneje sta v koči in okoli nje zakraljevala tema in molk. Cigani so bili pogasili

ogenj in izginili med drevjem. Z naglimi koraki se je pomikala mala četa mož po ozki stezi skozi gozd. Tiho so stopali drug za drugim. Spr. daj je hodil Geza s prižgano baklo v roki, njemu je sledil ciganski kralj, pokrit s plemenitaškim klobukom in oborožen s kratkim mečem: nato Hasan, katerega oči so se zlohотно svetile kakor volku, kadar zalezuje svoj plen. Za njim je pa z bosimi nogami stopalo še pet ciganov, izmed katerih ni nobeden niti zastokal, če se mu je v nogo zapičil oster trn.

Po enourni nagli hoji je zmanjkalo drevja pred njimi. Dospeli so iz gozda na polje. Bila je lepa noč. Po nebu se je vozil mesec in metal na zemljo svojo mlačno svetlobo.

Tiho pogreznjen v pokoj in molk noči je stal gradič Lesno brdo na holmu v zatišju gozda. Njegove stene so se deviško bele svetile izmed gostega zelenja divje trte, ki se je ovijala okoli in okoli gradu, čez katerega so tiho pluli valovi blede mesečine.

Cigani so se bližali dvorcu kakor vrsta neslišnih senc. Ustavili so se ob visokem lesenem plotu, narejenem iz debelih, na vrhu priostrenih kolov, ki je obdajal gradič okoli in okoli. V ta plot so bila narejena močna vrata, ki so bila trdno zapahnjena od znotraj in cigani so zaman poizkušali, da bi jih ulomili.

»Plot bomo morali preplezati,« je odločil ciganski kralj. »Nič lažjega, vendar pazite, sicer se lahko kateri nasadi na priostrene kole!«

»Da, previdno, možje, previdno!« je ponovno opominjal Hasan. »Izkušajmo opraviti brez šuma, da nas kdo prezgodaj ne zasliši. Pazite na vse strani. Najprej umorimo hlap-

ca, ki spita v hlevu. To se pravi, če ju dobimo tam. Mogoče sta kje zunaj in stražita.«

»To je povsem verjetno, je pritrdil Kara. »Nobeden grad ni brez nočnega paznika. Po gradovih, zlasti po malo utrjenih, živijo v neprestanem strahu pred menoj in mojimi cigani. Zato imajo ponoči zmerom straže, da bi bili tako pravočasno opozorjeni na nevarnost nočnega napada. Zdajšnji lastnik Lesnega brda, ki ga doslej, sam ne vem, zakaj še nisem poizkušal zavzeti, ta tvoj prijatelj Gorjan je gotovo že čul o meni in mojih činih, zato gotov tudi on postavlja nočno stražo.«

»Zato pa moramo biti tem bolj oprezni,« je zabičeval Hasan aga. »Stražnik, če je kakšen, nas ne sme opaziti. Napasti ga moramo nepričakovano. Ubiti ga moramo brez hrupa.«

»Čemu toliko opreznosti?« je zagodrnjal Kara. »Le brez strahu!«

S temi besedami se je ciganski kralj gibčno ko veverica pognal kvišku, dosegel v skoku ostro konico enega izmed kolov in se potegnil kvišku brez tuje pomoči kakor mačka. Stojč na vrhu plota je pomagal kvišku najprej bratu Hasanu, nato še ciganom, drugemu za drugim. Vse se je izvršilo brez šuma, čuli so se le zamolčki skoki na mehka vrtna tla. Potem je vse utihnilo; človek, ki bi prišel mimo, ne bi bil niti zaslutil, da se onkraj plota pripravlja krvava žaloigra.

Kakor duhovi so švignili cigani preko vrta, dospeli na dvorišče in se vrgli proti hlevu, iz katerega je bilo čuti sopenje in prhanje konj. Tiho so odrinili dver in se splazili v hlev. Našli so ležišča hlapcev, toda vsa so bila prazna. Onih dveh hlapcev ni bilo. Konji

* **Prodajna cena sirovega masla.** Odsek za nadzorovanje cen pri Visokem Komisariatu v Ljubljani sporoča, da je prodajna cena sirovega masla za Prevod določena na 26,50 lire za kilogram čiste teže, franko skladišče prodajalca, brez trošarine. Prodajna cena za trgovce na drobno pa je določena na 28,60 lire za kilogram.

* **Vlagatelj Poštne hranilnice, podružnice v Ljubljani, bivajočim na ozemlju Ljubljanske pokrajine.** Od odločujoče strani so sporočili, da doslej še ni ugotovljeno premoženjsko stanje posameznih podružnic bivše jugoslovanske Poštne hranilnice, katerih delovna območja so zdaj na sedmih različnih ozemljih. Po zaključku omenjenega stanja bo seveda potrebno tudi še posredovanje, zaradi česar se na dokončno ureditev te zadeve ne more računati pred potekom dveh mesecev.

* **Nov fašistični dom na Krasu.** Pri Sv. Danjelu na Krasu je bil pred dnevi odprt nov fašistični dom.

* **Smrt stoletnice v Rimu.** V starosti 103 let je umrla v Rimu Francesca Ridolfijeva, vdova Mariottijeva, rojena 2. aprila 1. 1838. v Gernignanu. Rajnka je bila mati devetih sinov.

* **Dodatni deleži riža in testenin za težake.** Prehranjevalni zavod za Ljubljansko pokrajino je sklenil, da bodo nekatere vrste težkih delavcev dobivale večje deleže testenin in riža kakor drugo prebivalstvo. Tvrdke, ki zaposlujejo take delavce, so jih že nanzanile mestnemu preskrbovalnemu uradu, ki je že tudi pripravil dodatne nakaznice za ta živila.

* **Važno za tiste, ki potujejo na Hrvasko.** Poročali smo že, da smejo na Hrvasko potujoči tujci vzeti s seboj največ 500 kun, odnosno 200 kun in protivrednost 500 kun v valuti dotične države, iz katere je potnik doma. V kunski valuti je dovoljeno imeti s seboj samo bankovce po 100 kun. Ne glede na to pa lahko dobe na Hrvasko potujoči tujci potne čeke in kreditna pisma v okviru pogodbe med Hrvasko in dotično državo.

* **Proslava 300 letnice podružnice sv. Petra v Dobravljah na Vipavskem.** Podružnica sv. Petra v Dobravljah na Vipavskem je te dni slovesno obhajala 300 letnico obstoja. Do leta 1856. je spadala pod župnijo Kamnje, od tedaj jo pa oskrbuje župnik od Sv. Križa.

* **Romarji na Sveto goro.** Povsod na Goriškem so tudi letos praznovali Mali Šmaren z veliko pobožnostjo. Posebno na znani božji poti na Sveti gori se je ta dan zbralo mnogo

romarjev iz bližnjih in daljnih krajev. Nekateri so prišli tja že v soboto, v nedeljo in ponedeljek pa je bil obisk rekorden. Računajo, da je obiskalo Sveto goro okoli 10.000 romarjev. Mnogi so morali prenočevati na prostem, ker ni bilo na razpolago dovolj prenočišč.

* **O življenju hrvatskih delavcev v Porurju** poroča »Hrvatski narod« v daljšem poročilu pod naslovom »Hrvatski delavci pomagajo kovati nemški meč«. Poročilo je poslal poročevalec za socialno skrbstvo pri hrvatskem poslanstvu v Berlinu. Obiskal je Porurje, kjer je uslužbeno več tisoč hrvatskih delavcev. Pravi, da niso resnična angleška poročila, da bi bila Vestfalska in Porenje kup ruševin. Še se lahko voziš cele ure z avtomobilom, preden naletiš na vojne poškodbe. V Kruppovi industriji še nadalje delujejo s polno paro. V 74 taboriščih v Porurju živi 10.000 delavcev, ki so po večini iz Bosne. Pravijo, da so zadovoljni. V kratkem bo začel izhajati za hrvaške delavce v Nemčiji poseben tednik »Hrvatska domovina«.

* **Divjo svinjo je ustrelil.** Veliko lovsko srečo je imel te dni posestnik Anton Pakiž iz Dan pri Ribnici. Njemu in njegovim sosedom je že nekaj dni izginjal z njive krompir. Vse je kazalo, da dela škodo divjačina. Zato je šel posestnik Pakiž ponoči na prežo. Okoli polnoči je prišla na njivo divja svinja, ki jo je Pakiž podrl. Naslednje jutro, ko je prišel po svoj plen, je ob mrtvi materi zagledal dva mladiča, ki pa sta zbežala v gozd. Ustreljena svinja je tehtala 87 kg in se je najbrž priklatlila s Kočevskega. Zdaj skušajo lovci dobiti še oba pobegla mladiča.

* **Žrtev električnega toka.** Nedavno se je smrtno ponesrečil 34letni pomožni delavec Ivan Leitner od Sv. Blaža pri St. Lambertu. Splezal je na transformator, da bi popravil elektrovod, ker je hotel s svojimi tovariši poslušati radio. Naenkrat je pa zadel s kolenom v žico visoke napetosti in bil takoj mrtev.

* **Smrtna žrtev električnega toka.** Volčjakovo družino v Dolnem Suhadolu pri Novem mestu je zadel hud udarec. Njihov najstarejši sin 21-letni Jože in njegov brat Alojzij sta bila zaposlena pri gradbenih delih na novi stavbi Posojilnega doma v Ribnici. Jože je te dni brusil na podstrešju tlak. Ko je hotel prenesti brusilno orodje, je najbrž prijel za električno dovodno žico in ga je tok na mestu ubil. Volčjakov obupni krik so slišali bližnji zidarji in so takoj prihiteli na podstrešje. Jože je ležal na tleh, v roki pa je krepko stiskal brusilno

orodje. Vsi poskusi z umetnim dihanjem so bili neuspešni. Pokojnikovo truplo so odpeljali v njegov domači kraj. Hudo prizadeti rodbini sožalje!

* **Strela se je igrala.** Nedavno noč je bila nad Ronki huda nevihta. Enkrat je udarilo v apneno jamo, drugič pa skozi dimnik v stanovanje Antona Žoržeta. Strela je uničila električno napeljavo, pretaknila vse kote, prevrnila nekaj stolov in drugih predmetov ter naposled zdvijala skozi zaprto okno spalnice, ki ga je seveda razbila. Povzročila je velik strah, poškodovala pa ni nobenega človeka. Na železniški progi Ronki — Tržič je strela uničila električno napeljavo in povzročila velik nered v stanovanju Lojzeta Furlana.

* **Zalosten konec ribolova z razstrelivom.** 18-letna fanta Kerševan in Birsa iz Preserja pri Rifembergu sta se pred dnevi odpravila na ribolov na levi breg Vipave. Da bi nalovila čim več rib, sta mladeniča uporabila razstrelivo. Pri tem pa se je pripetila nesreča. Bomba se je nenadno razpočila in ju povsem raztrgala.

Z Gorenjskega

Kmetijsko gospodarstvo na Gorenjskem. Z državnimi podporami so bili za Gorenjsko naročeni 102 pluga, štiri sejalni stroji, štiri kopalci krompirja in trije drugi kmetijski stroji. V Šenčurju in Smledniku sta bila doslej urejena dva sila za krompir, nadaljnjih 13 silov pa še urejajo. Kmetje potrebujejo za prihodnje leto ceneno umetno gnojilo. V prihodnjem letu bodo na Gorenjskem posvečali posebno pozornost vrtnarstvu.

Smrt starega Kranjčana. V Kranju je umrl v starosti 71 let g. Anton Majdič. Za rajnikom žalujejo vdova Albina, rojena Erzenova, hčerka Marica in sin Anton. Blagemu pokojniku lep spomin, žalujočim iskreno sožalje!

Iz Spodnje Štajerske

Civilni komisar dr. Ueberreiter odlikovan. Za zasluge, ki si jih je pridobil z izpolnitvijo važnih vojnih nalog, je odlikoval Hitler civilnega komisarja za Spodno Štajersko dr. Ueberreiterja z vojaškim križcem prve stopnje.

Vprašanje priseljencev na Spodnem Štajerskem. Načelnik civilne uprave na Spodnem Štajerskem je izdal razglas, da se morajo do 15. t. m. prijaviti županom pristojnih občin vsi, ki so imeli 30. januarja 1. 1933. nemško, 13. marca 1. 1938. avstrijsko, 1. septem-

so se začeli vznemirjati, zato so cigani hitro spet zapustili hlev.

»Ha!« je zdajci zagodrnjal Geza začudeno. »Glejte v gradu še ne spijo vsi: v vratarjevi sobi gori luč. Gotovo sta tudi hlapca tam.«

Izmed zelenja divje trte je prediral žarek bledordecaste svetlobe. Razsvetljeno je bilo okno v pritličju gradiča poleg vrat.

»Tam stanuje vratar,« je ponovil Geza. »Nedvomno so se pri njem zbrali vsi možje, kar jih je ostalo v gradu.«

»To bi bilo pripravno,« je zamrmral Hasan. »Okno je nizko pri tleh, skozi njega bi udrl v sobo in pomorili ljudi, še preden bi utegnil kateri seči po orožju. Hitro tja!«

»Pozor!« je tedaj siknil ciganski kralj, katerega ostru sluh je prestregel slaboten šum.

Cigani so zgrabili za nože, skrčili svoje žilave postave in kakor risi uprli oči v temo. Minilo je nekoliko trenutkov. Zdajci pa je zaškripal pesek pod bližajočimi se koraki. Okrog opla se je pojavila črna senca, se počasi bližala. Bil je hlapec Juro, na katerega je prišla nocoj vrsta, da vrši nočno stražo. Zdajci se je mož ustavil in prisluhnil v noč. Zdelo se mu je, da je slišal tihe stopinje. Odrevenel je, pozorno vlek el na ušesa in napejal oči. Za njegov hrbet je hušknilo nekoliko temnih postav. Nad njegovo glavo se je zasvetilo šest ciganskih nožev. Hlapec je začutil nekaj kakor puh človeške sape. Bliškovo se je okrenil, odskočil, izdril meč in na slepo sunil pred se. Curek vroče mokrote mu je oblil roko, začutil je, kako se je ostrina njegovega meča zasadila v nekaj mehkega. Nekaj težkega se mu je zavalilo pred noge.

Hotel je zaklicati, toda tisti trenutek so cigani navalili nanj. Pol tucata jeklenih

ostrin se mu je zadrlo v vrat, prsa in hrbet. Padel je brez glasu in obležal na trebuhu.

»Mrtev je!« je siknil eden izmed ciganov. Še dvoje senc se je približalo.

»Izvrstno ste odpravili. Niti jeknil ni,« je zamrmral Hasan. »Ali je zanesljivo mrtev?«

»Da,« se je oglasil Geza. »Toda tudi eden izmed naših se je preselil v krtovo deželo. Hlapec ga je sunil z mečem. Tu leži.«

Ciganski kralj se je sklonil k ciganu, ležečemu na obrazu, ga obrnil na hrbet in otipal.

»Loro je,« je dejal mrzlo. »Zaboden naravnost v srce. Škoda zanj. Zdaj dalje!«

Planili so proti gradu in obstali pod široko brajdo divje trte, pred razsvetljenim oknom poleg glavnega vhoda.

V vratarjevi sobi so bili trije možje, ki niti slutili niso, da jih je skozi okno iz teme opazovalo sedem parov ostrih jastrebjih oči. Na široki klopi je z rokami pod glavo ležal mlad, čokat hlapec, zdehal in poslušal pogovor dveh starejših mož, ki sta sedela pri ognjišču in hlastno pušila vsak svojo pipo. Zdajci se je mladi hlapec zdrznil in planil na oge.

»Ali sta videla?« je vzkliknil. »Nekdo je gledal skozi okno v sobo. Razločno sem videl temnobradat obraz. Le za trenutek se je pojavil pri oknu in potem spet izginil!«

Stari sluga Urh se je zasmel. »To se ti je le tako dozdevalo,« je dejal nejeverno. »Tebi se je sanjalo, Kozma, nikogar nisi videl!«

»In če je res kdo bil pri oknu, je to gotovo bil hlapec Juro, ki straži zunaj,« je menil vratar Klement.

To rekši je stavec vstal, stopil k oknu, ga odprl in se sklonil ven. Zašumela je trta, iz teme je segla roka, zablskal se je nož. Vratar je zakričal od strahu, hotel odsko-

čiti od okna, a tedaj se mu je ostro jeklo zadrlo v prsa. Stavec je omahnil in padel na hrbet.

Kozma in Urh sta od presenečenja in groze obstala ko kamenela. Toda ko so začele skozi okno skakati v sobo divje postave z noži v rokah, sta se takoj otresla trenutnega strahu.

»Napad! Cigani!« je zarjul Kozma. »Orožje v roke, Urh!«

Toda preden je mogel zgrabiti za meč, mu je ciganski kralj s strašnim udarcem preklal glavo in se nato zagnal proti Urhu. Toda stavec je pravočasno odskočil, planil k steni, kjer je visela puška, jo naglo snel, pomeril in sprožil. Krogla je zadela ciganskega kralja v čelo in mu predrla glavo. Kara je zastokal, zakrilil z rokami kvišku in telebnil na tla ko zaklan vol. Videvši to so cigani zakričali od groze.

»Naprej, pobijte starca!« je zakričal Hasan hripavo. »Na tla z njim! Hitro, možje, hitro! Ne smemo se obotavljati!«

Cigani so besno zarjuli: »Maščujmo našega kralja!« Nato so navalili na Urha. Pogumni stavec je vihtel puško nad glavo in udarjal na levo in desno. Eden izmed ciganov se je zgrudil z razbito glavo. Urh je hotel planiti skozi okno, a zgrabile so ga trde pesti, mu izvile puško in ga podrle na tla. Štirje noži so se zasadili v njegovo telo. Krvoločno so cigani sekali po negibnem truplu in ga razmrčarili.

»Dalje! Gospodar gradu in njegova žena mi ne smeta pobegniti!« je kričal Hasan jezno in suval cigane proti vratom. »Žurite se, potepini, da nas ne presenetijo! Če dobimo

bra 1. 1939. češkoslovaško in 1. septembra 1. 1939. poljsko državljanstvo, pa so ga pozneje izgubili s tem, da so si pridobili državljanstvo bivše Jugoslavije. Županom občin, kjer stalno bivajo, morajo predložiti listine. Osebe izpod 18. leta morajo prijaviti njihovi zakoniti zastopniki ali gospodarji.

Smrt najstarejšega Mariborčana. V prejšnji številki smo poročali, da je upokojeni zdravnik g. dr. Josip Urbaček v Mariboru še čil obhajal svoj 101. rojstni dan. Po praznovanju rojstnega dne pa se sivolasi zdravnik ni več dobro počutil. Kakor poroča graška »Tagespost«, je ta najstarejši Mariborčan umrl.

Nova uprava okrožne hranilnice v Celju. Za celjsko okrožje je bila ustanovljena Okrožna hranilnica, ki je prevzela Mestno hranilnico celjsko kakor tudi podružnico bivše Banovinske hranilnice. Centrala bo v Celju v palači dozidajšne Mestne hranilnice celjske nasproti železniški postaji. Podružnici bosta v Rogatcu in v Laškem, poslovalnice pa bodo tudi v Mozirju, Rogaški Slatini, v Šoštanjju in v Velenju. V upravnih svetih so bili izvoljeni celjski župan Achleitner, dalje Daniel Rakusch, inž. Maks Westen, dr. Gustav Uhlich, inž. Unger-Ullmann, Robert Himmer in Johann Jelenz.

iz Hrvatske

Za preprečenje nenadnega napada z morja. Zagrebško uradno sporočilo pravi, da je z dnem 8. t. m. stopila v veljavo na podlagi sporazuma med Italijo in neodvisno državo Hrvatsko posebne vrste uprava v jadranskem pasu, in sicer od Ogulina do Mostarja. Ta skupni nastop naj bi onemogočil sleherni možnost nenadnega napada z morja ali pa napade četnikov. Načelnik te uprave je poveljnik II. italijanske armade general Ambrosio, kateremu je za vodstvo civilne uprave kot upravni hrvaški komisar dodeljen minister dr. Andrej Kačić. Vse oborožene sile na tem odseku bodo pod poveljstvom generala Ambrosia. General Ambrosio je naslovil na prebivalstvo razglas in ga povabil, naj v 48 urah prijavi sleherni zalogo orožja. Promet na tem ozemlju bo za nekaj časa omejen. Odloke o teh omejitvah bodo po medsebojnem sporazumu izdajale italijanska in hrvatska oblastva. Vsi ti ukrepi imajo začasn značaj in so bili uvedeni zavoljo vojnega stanja.

Hrvatska bo uvozila nekaj pšenice in turščice iz Madžarske. Hrvatska vlada posveča mnogo skrbi vprašanju prehrane. Žitna letina je bila sicer prav dobra, vendar je treba

upoštevati, da so v Hrvatsko vključeni razsežni nežitorodni kraji. Vrh tega je bila letos z žitom posejana površina najprej zaradi številnih vpoklicev jeseni in pomladi, potem pa zaradi vojnih dogodkov manjša kakor običajno. Hrvatska vlada se je že pred meseci odločila uvesti strogo razdeljevanje, ravnateljstvo za prehrano pa je izdalo stroge odredbe za takojšnje oddajo presežkov letine. Kakor poroča zagrebški tednik »Neue Ordnung« je čez 3000 uradnikov nadzorovalo pri kmetih samih mlačev žita. Poleg potrebnih količin za setev je pridelovalec lahko pridržal za vsako osebo svojega gospodinjstva po 250 kg pšenice ali rži, ves presežek pa je prevzelo ravnateljstvo za prehrano. Zaradi opisanih okoliščin bo Hrvatska letos prisiljena uvoziti nekaj tisočev vagonov pšenice in turščice. Pšenico in turščico bo dobavila Madžarska za hrvatski les in rude. V letošnjem letu je oskrba Hrvatske otežena tudi zaradi tega, ker področje Zemuna in Stare Pazove v gospodarskem pogledu še ni priključeno Hrvatski, čeprav pripada v državnoopravnem pogledu Hrvatski in je pod hrvatsko upravo. Prav to področje bo imelo v letošnjem letu v pšenici in turščici presežek čez 6000 vagonov. To področje je zaenkrat pridržano za oskrbo Beograda.

Skrb za sirote staršev, padlih v borbah s četniki. V Zagreb je prispelo 127 otrok, ki so izgubili starše v borbi proti četnikom. Otroci so iz vasi, ki so bile čisto porušene. Nekaj časa bodo pod zaščito in v oskrbi socialnih ustanov v Zagrebu.

Vodja nemške državne obvezne delovne službe Konstantin von Hierl s soprogo se je pripeljal v Zagreb, da preživi tam nekaj dni dopusta.

iz Srbije

Glavni pooblaščenec za gospodarstvo v Srbiji. Beograjska »Obnova« poroča, da je bil imenovan generalni konzul Fran Neuhausen za glavnega pooblaščenca za gospodarstvo v Srbiji, in ugotavlja, da nudi to imenovanje jamstvo, da bo srbsko gospodarstvo zgrajeno z največjo odločnostjo in železno disciplino. Franc Neuhausen je bil v svojem življenju inženjer, trgovec, vojak in politik, zato združuje v sebi izkušnje vseh teh poklicev.

Beograjski otroci za priseljence. Beograjska mladina je ustanovila v Beogradu vrsto otroških gledaliških odrov, na katerih dan za dnem nastopa deca z raznimi igrami. Vse te prire-

ditve se vrše pod geslom: Za Srbe-priseljence in za obnovo Smedereva.

Skrb za srbske vojne ujetnike. Srbski listi poročajo, da hoče vlada generala Nedića izposlovati od Nemčije olajšave za srbske vojne ujetnike. V tem pogledu bodo po spoznavnosti nemških oblastev storjeni tile ukrepi: »Vsi bolni vojni ujetniki srbske narodnosti in vsi vojni ranjenci bodo poslani domov. Domov bodo poslani tudi starejši vojni ujetniki in pripadniki nekaterih poklicev. Dovoljeno bo pošiljanje zavrtkov tistim vojnim ujetnikom, ki še ostanejo v vojnih taboriščih, in sicer živila, zimsko perilo in druge življenjske potrebščine. Srbska vlada bo podpirala prehrano vojnih ujetnikov z lastnimi sredstvi, ker so mnogi vojni ujetniki tako siromašni, da ne morejo pričakovati od svojcev nobenih življenjskih potrebščin. Ker pa naj na drugi strani nihče ne ostane v vojnem ujetništvu brez podpore, pošlje vlada generala Nedića vsak mesec 15 do 20 vagonov živil in življenjskih potrebščin v Nemčijo, kjer bodo razdeljena med vojne ujetnike. Poskrbljeno bo za pravično razdelitev.«

— Srbski listi pripominjajo k temu, da pričakuje vlada prav od svojcev srbskih vojnih ujetnikov, da bodo storili vse, kar je v njihovih močeh, da ne postane Srbija dežela diviega zapada, temveč dežela reda in dela.

Nemški vojaški dom v Beogradu. Nedavno je nemški poveljnik v Beogradu odprl nemški vojaški dom.

Ljotić izdaja v Beogradu svoj list. V Beogradu je izšla prva številka novega tednika »Naša borba«. Glavni urednik je Ratko Parešanin. List zastopa ljotićevsko gibanje. Ljotić je sam napisal uvodnik, v katerem pravi, da more srbski narod premagati zdajšnje težkoče samo, če bo našel v sebi dovolj poguma in moči, da bo premagal samega sebe. List priobčuje članek o nalogah srbske vlade.

× **Iz grdega dekleta je naredil lepotico.** Švedski zdravnik Koraen je pred nedavnim dokazal, da zna s primernimi zdravniškimi operacijami narediti iz neprikupnih ljudi prave lepotce. Sam pravi, da je nedavno operiral 22-letno zelo bistro dekle, izvrstno strojepisko, ki prav zaradi tega, ker ni bila lepa, ni mogla dobiti zaposlitve. Po dolgi vrsti zelo nerodnih operacij na raznih delih telesa je to dekle dobilo ne samo službo, temveč tudi lepo število oboževalcev.

Obnavljajte naročnino

Gorjana in njegovo ženo, prejmete od mene vsak po sto zlatnikov, ko enkrat dospemo na moj grad v Turčiji. Torej naglo v zgorne prostore, ropati ne smete, le Gorjana in njegovo ženo mi poiščite, potem pa naglo proč, kajti če so v Polhovem gradcu čuli strel, bodo kmalu tu!

17.

REŠILNI STREL

Cigani so planili za Hasanom skozi vrata v vežo in vdrli po stopnicah navzgor. Na hodniku se je nenadno pojavila pred njimi visoka, krepka moška postava s puško v roki. »Stojte, razbojniki!« jim je velel grmeč glas.

»To je Gorjan! Primate ga,« je zarjul Hasan besno.

»Glej, glej, to si pa ti, gospod Hasan. Lepe goste si nam privedel!« se je zasmel Gorjan. »Torej še nisi pozabil mene in moje žene Marjetice? Dostojno te hočem sprejeti!«

Dvignil je puško.

Cigani, ki so nehote obstali in oklevali, so se spet opogumili ter se z noži vrgli proti Gorjanu.

»Ujemite ga živega!« jim je kriknil Hasan, odskočil v stran in gledal, kako bodo cigani obvladali močnega Gorjana. Pripravljen je bil, da bi med bojem, če bi videl, da gre ciganom trda, od zadaj planil na mladega kmeta in ga zabodel. Krčevito je stiskal v pesti ročaj kratkega meča, ki ga je odvzel mrtvemu Kari.

Počil je strel iz Gorjanove puške. Cigan Geza je omahnil, padel in se strkljal po stopnicah navzdol. Ostali trije so spet obstali za

trenutek, nato zarjuli ko tigri in planili nad Gorjana.

Tudi Hasan aga je priskočil, zdrknil mlademu kmetu za hrbet, zamahnil z mečem nad njegovo glavo. Toda Gorjan ga je bil opazil in uganil njegov zavratni namen. Bliškovito je odskočil, se okrenil in sunil s puškinim kopitom Turka v prsa, da je odletel ko žoga, treščil ob steno in omamljen tebehl na tla. To dejanje se je izvršilo v stotinkih sekunde, še preden so mogli cigani zasadiiti svoje nože v njegovo telo.

»Hočem vam pokazati, kanalje črne!« je zagrmel Gorjan. Zavihtel je puško, pod strašnim udarcem se je zgrudil drugi napadalec z razbito črepinjo. Nato je izpustil puško, naglo pobral na tleh ležeči nož in navalil na ostala dva cigana. Njegov nož je siknil v silnem zamahu ko jeklena kača. Eden izmed ciganov je omahnil kakor od strele zadet in padel na hrbet; nož se mu je bil zadril med dva vretenca in obtičal v rani. Gorjan je odskočil, pobral drug nož; v tistem trenutku je že planil nadenj drugi cigan. Bil je močan, širokoplečat dedec in Gorjan je takoj spoznal, da ga ne bo mogel premagati tako zlahka. Ko razbesnel bik se je zaletel v Gorjana.

Gorjanu se je komaj še posrečilo, da je ujel roko svojega napadalca na svoj naperjeni nož. Cigan je zatulil in odskočil. Z bliškovito naglico je vrgel svoj nož iz ranjene desnice v zdravo levico in še srditeje obnovil napad. Gorjan se je sklonil z mačjo spretnostjo in pustil, da je švignila težka klina nad njegovo glavo. V naslednjem trenutku pa se je sprožil kakor vzmet in do ročaja porinil svoj nož ciganu v prsa. Divji sin

gozda je zarjul z groznim glasom, izbulil oči, se opotekel in se zvrnil mrtev na tla.

Nande je izpustil orožje, ki je padlo z zamolknim zvokom na okrvavljena tla. S trepetajočo roko si je obrisal znojno čelo.

Turek Hasan, ki je med to strašno borbo ležal nezavesten ob zidu, se je spet predramil in pogledal okrog sebe. Takoj se je zavedel položaja; z enim samim pogledom je spoznal, kaj se je bilo zgodilo. Videl je Gorjana, stoječega le dva, tri korake stran, obrnjene s hrbtom proti njemu in glasno sopečega od prestanega napora. Zavratna iskra se je utrnila v njegovem očesu. Tiho se je dvignil na noge, pobral meč in planil proti Gorjanu. Toda zahrbtni namen se mu ni posrečil.

Gorjana je namah obšel občutek preteče nevarnosti; zadržalo se mu je, da se je nekaj zganilo za njegovim hrbtom, dasi ni slišal najmanjšega šuma. Kakor verveca spretno je odskočil v stran v trenutku, ko je Hasan zavihtel meč nad njegovo glavo. Glasno je zažvižgal sik pod silnim zamahom, meč je udaril v prazno. Gorjan se je okrenil. Oči so mu zagorele v srdu.

»Ha, vrag te vzemi, zahrbtni lopov!« je zagrmel. »Ti si najel cigane in z njimi napadel moj grad, da bi se polastil moje žene. Mene si hotel umoriti zahrbtno. Ali tako izkazuješ svojo hvaležnost? Zaslužil si smrt! Nisem krvoločan človek, tebe bom pa vendar poslal k tvojim dedom v pekel!«

»Ali pa jaz tebe!« je zarenčal Hasan in navalil na Gorjana.

(Dalje)

Jakob in njegov konj pijanec

Vesela vaška zgodba

Ob koncu vasi se je med sadnim drevjem skrivala prijazna hišica, katere lastnik Mavrinov Jakob je bil daleč naokoli znana oseba. Bil je namreč vaški potovec. Kupoval je od kmetic razne domače pridelke, katere je vozil v Ljubljano prodajat. Imel je namreč naš Jakob tudi svoj voz in konja, s katerim je dolgo vrsto let po bratovsko delil veselje in žalost. Vsak teden trikrat je naložil na voz kurnik s piščanci, pisker masla in košaro jajc, nato zapregel konja in ponosno oddrdal proti beli Ljubljani.

Njegov konj je bil stara pohlevna žival, ki je v potrebi znala živeti tudi od zraka. Zato se ne smemo čuditi, da je Jakob bridko zajokal, ko je nekega jutra našel svojega rjavčka v hlevu iztegnjenega. Žival je poginila največ zaradi starosti.

Kako je Jakob kupil v Ljubljani krasnega belca

Zdaj mu ni preostajalo drugo, kakor da si kupi drugega konja. Začel je hoditi okoli po sejmi, a ker je bil silno izbircen, ni mogel nič kupiti. Jakob si je želel konja, ki bi ne bil majhen in suh, da bi se ljudje ne norčevali iz njega, a tudi ne prevelik in preneroden, pač pa zraven vsega pohleven, da bi ne grizel in brcal brez potrebe.

Ker ni mogel nikjer drugje dobiti nič pravega, je Jakob sklenil, da pojde kupovat konja v Ljubljano. Rečeno, storjeno, vzel je palico v roke in jo je mahnil po dolenski cesti. Ko je prišel v mesto, se je sejem že začel. Pozorno si je ogledoval skupine konj, a takega, da bi mu ugajal, ni mogel zapaziti. Dobričina je zaklel v svoji nejevolji in si mislil: »Saprlot, spet sem naredil dolgo pot zastoj. Ako bom tako za prazen, nič taval po sejmi, bom kmalu napravil tisto malo, kar sem si pridobil v potu obraza.«

Že je hotel zapustiti sejmski prostor in jo mahniti nazaj proti domu, ko mu zdajci obstanejo oči na lepem belcu srednje velikosti. Tega konja dosedaj še ni zapazil. Bil mu je zelo všeč.

»Ta konjiček pa mora moj biti!« je sklenil.

Približal se je konju in ga začel ogledovati z očesom strokovnjaka. Čedalje lepši se mu je dozdeval.

»Ali konj brca?« s tem vprašanjem se je obrnil k možu, ki je bil lastnik konja.

»Ne brca in ne grize!« je začel hvaliti prodajalec z veliko vnemo. »Konjiček je pohleven ko ovca. Celo otroku se sme zaupati.«

»Konj mi je jako po volji,« je povedal Jakob. »Kar kupil ga bom. Koliko pa zahtevate za belca?«

Prodajalec je označil kupno ceno. Jakobu se je zdelo nekoliko preveč in začel je mešetariti. Ker je bil prodajalec trd, a Jakob ni hotel primakniti prav ničesar, se moža dolgo nista mogla sporazumeti. Naposled sta si vendarle udarila v roke v znamenje, da je kupčija sklenjena. Jakob je odšel prodajalcu poltretji tisočak in vesel odvedel konja. Jezditi ni znal in ker ga je bilo sram stopati peš poleg konja, je kupil v Ljubljani tudi nov voziček. Zapregel je konja, sedel na voz in se ponosno odpeljal iz mesta.

Bil je zadovoljen, kakor že dolgo ne, in ni se mogel nagledati kupljenega konjiča. Konj je bil še mlad, zato je dokaj hitro prestavil noge

Žival je tekla ko Elijev voz, zdajci pa je obstala...

»Gre kakor Elijev voz!« si je ves blažen mislil naš Jakob.

Za ovinkom se je prikazala krčma. Bela in prijazna se je svetila izmed sadnega drevja. Le nekaj korakov je bila oddaljena od ceste, peščena pot je držala do nje.

»Sva že pri Jožku,« je govoril Jakob. »Sicer ima Jožek dobro vino, vendar se ne bom ustavil tu, ampak šele v Dolenji vasi. Hi, konjiček, le kar dalje!«

Toda konj je bil drugačnih misli. Odpovedal je pokornost in namesto da bi teklo po cesti, je zavil proti gostilni in obstal pri jaslih poleg vhoda. Vse voznikovo vpitje je bilo zastoj. Jakob je v svoji jezi zaklel prav po kraševsko in začel nategovati vajeti in pokati z bičem, a konj je stal ko ukopan. Niti za korak se ni premaknil z mesta. Za Jakobovo kričanje se ni zmenil niti najmanj. To je bilo možu vendarle preveč, prijel je bič in z vso silo oplazil neubogljivca. Konjiček se je zdaj sicer premaknil, toda ne naprej, ampak nazaj je odskočil s tako silo, da bi bil kmalu zlomil oje in prevrnil voz. Jakob je planil z voza in začel z držajem biča neusmiljeno tolči po štirinogatem grešniku. Toda pohlevni konjiček ni hotel potrpežljivo držati udarce. Začel je cviliti, skakati in brcati, da je Jakob takoj spoznal, da konja ne bo smel tepsti, ako hoče ohraniti cel voz in glavo.

Ker zgrda ni šlo, je Jakob poizkusil s ljubeznivim prigovarjanjem pripraviti konja, da bi nadaljeval pot. Zaman. Konj se ni premaknil. V svojo veliko žalost in jezo je spoznal Jakob, da je pošteno ociganjen. Kupil je konja, ki je štatljiv.

Konj pijanec se ni premaknil, dokler ni dobil žganja

Tedaj je prišel iz gostilne krčmar. Široko se je razkoračil na pragu, se glasno zakrohotal in vprašal:

»Kam ste pa namenjeni, prijatelj?«

»Na Dolensko. A ta salamenska mrha se noče ganiti od tod!«

»Ej, prijatelj, povem vam, da s tem konjem ne znate ravnati!« se je smejal gostilničar.

»Da ne znam s konjem ravnati?« je zaklical Jakob jezno. »Ali naj to konjsko mrho naložim na voz in se sam vprežem v oje ali kaj?«

Krčmar je prišel bliže, si ogledal konja in rekel muzaje se:

»Čujte mož, tega konja jaz že dolgo poznam. Konj ima to navado, da pije žganje. Svetujem vam, da mu kupite merico ovs, katerega polijte z žganjem. Medtem ko bo konj zobal, izpijte vi pol litrčka vinca. Potem bosta spet dirjala ko za stavo. Dokler pa mu ne daste z žganjem politega ovs,«

S pomočjo oglasa je dobil konja nazaj, prodal les in izvedel za sina

»Jutro« je objavilo to-le zgodbo:

»Matej Povšič, posestnik v Malih Poljanah, je pred dvema letoma posekal del svojega bukovega lesa in napravil do sto metrov drv. Hotel je priti do denarja, da bi popravil že močno razrahljano hišo. Ali zaradi težavnih dostopnih drv, ki so počivala na jasi na oddaljenem hribu, ni mogel najti kupca, četudi je svoječasnno pridno ponujal drva v nakup prav povsod, kamor so ga privedli drugi opravki. Lepe sanje, kako si bo z izkupičkom popravil hišo, so plahnele bolj in bolj. Doletela ga je mimo tega še druga nesreča, namreč ta, da je moral pomladi oddati vojski ne le svojega konja, marveč tudi sina Toneta. Zdaj je hodil iskat konja od vasi do vasi, vselej pa se je vračal brez njega, potrj in utrujen od dolge hoje. O Tonetu prav tako ni mogel nič zvedeti. Lahko si mislimo, da je naš dobričina Matej živel prav bridko življenje, ki mu je obetalo le še hujšo bodočnost. No, hvala Bogu, ostalo je samo pri obetanju, zakaj čudno naključje mu je življenje preokrenilo na boljše.

tako dolgo se konj ne bo premaknil. Verjamite mi, poznam navade vašega konjiča!«

»Teh navad ga hočem odvaditi!« je rekel Jakob, kateremu je šel denar silno nerad iz žepa. A kaj je hotel, naredil je tako, kakor mu je svetoval krčmar, in konj je postal spet pohleven in ubogljiv.

Pozno ponoči drugega dne se je Jakob pripeljal do doma. Bil je jezen kakor nikoli. Konj mu je med celo vožnjo delal preglavice. Pri vsaki gostilni se mu je ustavil in ni ga mogel spraviti naprej, dokler mu ni kupil ovs, politega z žganjem. Na ta način je napravil lepe denarce.

»Tega škrate konjskega moram prodati čimprej,« je sklenil. »Ako bom s tem zlodejem vozil v Ljubljano, me res ne čaka drugo kakor palica beraška in raztrgan rokav.«

A ker kupca za konja ni mogel dobiti, je bil prisiljen še nadalje imeti ga in z njim voziti v Ljubljano in nazaj. Zaužil je mnogo jeze, nepotrebnih stroškov je imel več kakor dovolj, lasje so mu začeli siveti. Konja ni mogel odvaditi njegove usodne navade. Pred vsako gostilno je obstal in ni se premaknil naprej, dokler ni dobil ovs z žganjem. Jakob je obupoval. S strahom je zrl v bodočnost, kajti izkupiček, ki ga je iztržil za jajca in perutnino, je komaj za malenkost presegal stroške, ki jih je imel s konjem.

Stric je spet našel svojega št.rinožnega tovariša

Nekega dne je obiskal našega Jakoba neki njegov stric, daleč na okoli znani dobrovoljček in pijanec. Jakob se njegovega obiska ni posebno razveselil. A kako se je začudil, ko ga je ta stric začel prositi, naj mu proda svojega konja pijanca. Pošteni Jakob se je v zadregi popraskal po glavi in odgovoril: »Zelo rad bi vam ga prodal, a nočem vam nakopati na glavo jezo in stroške. Vedite, ta moj konj je strašna zverina. Ima navado...«

»Vem, vem, ni ti treba govoriti,« ga je prekinil stric in se veselo zasmel. »Ta tvoj konj pijanec je bil še pred enim letom moja last. Svoje slabe navade se je naučil od mene. Poznaš me, da sem pijanec, a konj je bil nenavadno razumen, zato je tako hitro zapopadel moje lastnosti. To pa ni bilo slabo zame. Ako sem kdaj zaspal na vozu in tako prespal vso noč, sem se drugo jutro gotovo zbudil pred to ali ono gostilno. A moja stara, naj počiva v miru! je konjiča silno sovražila. Bil ji je trn v peti. Ko me nekoč ni bilo doma, mi je prodala konja. Iskal sem ga potem, povpraševal za njim, a nikjer ga nisem mogel zaslediti. Mislil sem že, da ne bom svojega ljubčka videl nikdar več, a tedaj sem ga zagledal pri tebi. Slišal sem tudi, da bi se konja rad znebil. Zato sem prišel, da ga spet kupim. Vem, da mi ga prodaš.«

»Z največjim veseljem,« je zaklical Jakob in radostno udaril v ponujano roko.

Muljavski.

mu je pisal narednik Franc Rebar. Skozi razpoke Matejeve hiše sili zdaj spet lepše življenje. Zal, da je takih Matejev, ki se ne spomnijo oglasov in ne zaupajo njihovi pomoči, le še preveč med nami. Zato so si svojih tegob

pač sami krivi.

Iz tega sledi tudi nauk za bralce »Domovine«: Kadar bi rad kaj prodal ali kaj drugega izdel, pošlji oglas v »Domovino«. Samo nekaj lir te stane.

Razglas o borbi proti boljševizmu

Iz Rima poročajo:

Grof Ciano je izdal o borbi proti boljševizmu nasledni razglas, ki so ga oddajale vse radijske postaje držav osi:

Od zore 22. junija se Evropa bori za osvoboditev. Tisoči nemških, italijanskih, finskih, madžarskih, rumunskih in slovaških mladeničev žrtvujejo svoja življenja na neskončnih planjavah Rusije, da osvobodijo Evropo od največje in najtemnejše nevarnosti, ki je kdaj ogražala njeno prosvetljenost v modernih časih. Od področja v bližini severnega tečaja do Črnega morja se v dolžini 3000 km razprostira bojišče ognja in krvi, na katerem smo se postavili po robu tej nevarnosti. Tu ni vprašanja sile, temveč vprašanje tritisočletne zapadne prosvetljenosti in njene usode,

o kateri je treba zdaj odločiti. 3000 let dela, s katerim so v Evropi rodovi za rodovi s trudom dali sebi in svetu one višje oblike vere, družine in države, ki so naše duhovno in civilno imetje, a jih je boljševizem skušalo in še besno skuša izkoreniniti iz zgodovine kakor tudi iz srca narodov. To je stara borba, ki jo je Evropa prestala že tolikokrat v stoletjih svoje zgodovine, v kateri je že tolikokrat zmagala. To je borba proti zmerom ponavljajoči se nevarnosti barbarov. To je vojna za naša domača ognjišča, za naše oltarje in za naše zakone. Zaradi njih smo se zanjo odločili in izgovorili smo si pravico, da se zanje žrtvujemo in priborimo narodom vsega sveta, tudi ruskemu narodu, sadove svoje zmage.

Velike pobude priseljenih Slovencev za kmetijski napredek v Srbiji

Beograd, septembra.

Izredni komisar za priseljence v Beogradu je pozval vse tiste, ki so se doselili v Srbijo, tako Srbe kakor Slovence, naj mu po nekaj tednih svojega bivanja v določenem kraju sporoče svoja opazovanja o razmerah, kakršne so našli v svojih bivališčih. Obenem jih je naprosil, naj mu sporočijo tudi predloge, kaj vse bi po njihovi sodbi kazalo storiti za napredek dotičnih krajev.

Zdaj je prejel izredni komisar od Slovencev iz Kruševca pismo, ki kaže, kakor pravi »Novo vreme«, koliko koristne pobude in dobre volje za sodelovanje je med priseljenimi Slovenci. V pismu se naglašajo gotova zaostalost prebivalstva v vsem kruševskem okolišu, in to v sadjarstvu, vinogradništvu, živinoreji in v kmetijstvu sploh. Zato prosijo komisarja, da pomore slovenskim naseljencem do tega, da dobe zadosti zemlje za vzorno drevesnico, v kateri bodo začeli vzgajati vse vrste zlahtnega sadnega drevja. Delo bosta vodila upokojeni učitelj g. Vekoslav

Benko, ki je že v Sloveniji znan kot sadjarski strokovnjak, in bivši uradnik posestev Kmetijske družbe v Konjicah g. Ciril Zagar.

Dalje so se odločili isti Slovenci ustanoviti v Varvarinu pri Kruševcu izdelovalnico bučnega olja. Varvarin je središče zelo bogate kmetijske pokrajine. Tu pridelajo mnogo buč, solnčnic in podobnih plodov, vendar pa doslej še niso izdelovali olja. Slovenci so takoj napravili stiskalnico, ki bo dajala dnevno po 60 kg olja, kar je za to pokrajino važna pridobitev. Predzadni ponedeljek je začelo teči prvo olje.

Dalje je bila izrednemu komisarju od priseljenecv sporočena želja, naj bi se slovenski učitelji in učiteljice, ki imajo strokovno usposobljenost, nastavili v raznih krajih Srbije, kjer bi prirejali tečaje za hišno obrt in zimske kmetijske in gospodinjske tečaje.

Doslej je bilo v vsej Srbiji nameščeno okrog 3000 priseljenih učiteljev, med njimi je znatno število Slovencev.

Onemoglostne in starostne podpore

Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine je od osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu prejel seznam podpirancev, ki so na dan 9. aprila l. 1941. imeli stalno bivališče v Ljubljanski pokrajini. Čeprav razpustitev osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu še ni izvršena in najbrž še ne bo tako kmalu, zavoljo česar naš urad ni iz Zagreba prejel na račun razpustitvene (likvidacijske) imovine nikakih vrednosti, vendar je naš urad na račun tekočih dohodkov sklenil kljub pomanjkanju gotovine izplačevati onemoglostne in starostne podpore od dne, ko je prenehal z izplačevanjem osrednji urad v Zagrebu. V začetku septembra so bile 165 podpirancev nakazane onemoglostne in starostne podpore v zneskih, ki so jim bili priznani z odloki.

Pri zdajšnjih hudih razmerah in občutnem pomanjkanju gotovine je urad storil vse, kar je bilo mogoče, da onemoglim in ostarelim podpirancem olajša njihovo preživljanje.

Osredni urad še ni poslal celotnega seznama podpirancev, niti ni vrnil prošenj onemoglih in ostarelih delavcev, katere je ljubljanski urad že v letu 1940. odstopil v obravnavanje in rešitev. Urad je ponovno terjal predložitev zadevnih seznamov in vrnitev prošenj, da bo mogel nakazati podpore tudi ostalim prosilcem, in rešiti še nerešene prošnje.

Vse podpirance in prosilce pa opozarja urad, da so sredstva za onemoglostne in starostne podpore zelo omejene in da bo mogel priznati podpore samo takim prosilcem, ki so siromaš-

nega stanja in navezani samo na podporo urada. Urad bo tem upravičencem nakazal podpore takoj, ko prejme izkaze iz Zagreba. Enako bo rešil vse še nerešene prošnje takoj, ko jih osrednji urad vrne, zato opozarja prizadete, da je vsako pritiskanje nepotrebno, ker ima te primere stalno o razvidnosti.

Šest zapovedi za trgovce in odjemalce

Prehranjevalni zavod Visokega Komisarjata za Ljubljansko pokrajino pošilja v objavo tole opozorilo trgovcem in rabnikom:

1. Trговец, ne prodajaj, in rabnik, ne kupuj čez redno potrebo.
2. Trговец, ne prodajaj tistemu, ki ima več denarja, večje količine blaga. To bi bilo v škodo tistih, ki imajo manj in si ne morejo napraviti zaloge.
3. Ti, ki si kopičiš zaloge, si izdajalec.
4. Trговец, odstopaj blago v mejah rednih potreb in prodajaj le svojim rednim odjemalcem, ki jih poznaš.
5. Vlada računa danes bolj kakor kdajkoli, da boš ti, trговец, zvesto in razumno sodeloval, in da boš ti, rabnik, discipliniran državljan, tako da prehrana, preskrba in razdelitev ne bodo trpele škode in ovir.
6. Trговец, bodi vljuden in potrpežljiv s svojimi odjemalci, in ti, odjemalec, bodi ljubezniv in potrpi s svojim trgovcem.

URADNI RAZGLASI

Predpisi za trgovanje s krompirjem in fižolom

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podstavi kr. ukazov z dne 3. maja 1941—XIX, št. 291., in z dne 7. junija 1941—XIX, št. 454, ker smatra te ukrepe za potrebne zaradi prehrane:

Člen 1. Za pridelek krompirja in suhega fižola se predpisuje obvezna prijava, ki jo morajo poslati pridelovalci pokrajinskemu Prehranjevalnemu zavodu v desetih dneh po spravilu. Od prijave obveznosti so izvzeti tisti, ki pridelajo krompirja v količini pod 500 kg in suhega fižola v količini pod 50 kg.

Člen 2. Po določi iz prednega člena prijavljeni krompir in suhi fižol pridelovalce ne sme prodati drugam ko pokrajinskemu Prehranjevalnemu zavodu ali ustanovam in tvrdkam, ki jih ta pooblasti za nakupovanje.

Člen 3. Pogodbe o prodaji krompirja in suhega fižola, sklenjene, preden je stopila ta naredba v veljavo, za množine nad 500 kg, odnosno nad 50 kg, se morajo prijaviti pokrajinskemu Prehranjevalnemu zavodu z navedbo dneva pogodbe in kupčevega naslova.

Člen 4. V smislu določb člena 2. za nakupovanje krompirja in suhega fižola pooblaščenec ustanove in tvrdke si morajo priskrbeti za prevoz nakupljenih količin posebne prevoznice, ki jih bo izdajal pokrajinski Prehranjevalni zavod. Mimo tega morajo voditi o nakupljenih in prodanih količinah prejemni in oddajni vpisnik, ki ga potrdi pred uporabo pokrajinski Prehranjevalni zavod, kateremu morajo tudi vsakega prvega in vsakega petnaštega v mesecu poslati izpisek vpisnika. Pokrajinski Prehranjevalni zavod sme po potrebi urediti in vzporediti razdeljevanje, trgovino in porabo krompirja in suhega fižola.

Člen 5. Kršitelji predpisov te naredbe se kaznujejo v denarju do 5000 lir, v hujših primerih pa z zaporom do šestih mesecev in z zapleno blaga.

Člen 6. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v »Službenem listu za Ljubljansko pokrajino«.

Ljubljana, dne 11. septembra 1941—XIX.

Visoki Komisar Emilio Grazioli

Smrtna nesreča priljubljenega gostilničarja

Vrhnika, septembra

Ugledni vrhniški gospodar in gostilničar g. Nace Kunstelj je bil ena izmed najbolj znanih vrhniških osebnosti. Orjak po postavi in dobričina po značaju se je ohranil čil tudi še v svojo življenjsko jesen. V začetku avgusta letos je dopolnil 72 let, toda gibal se je še kakor mladenič in bi lahko še dolgo živel, če ne bi bilo nesrečno naključje terjalo njegovega življenja.

Pred dnevi se je napotil s kolesom najprej na vrhniško postajo, potem pa je nadaljeval pot po opravkih v Horjul. Ko se je proti večeru vračal s kolesom proti Vrhniki, mu je najbrž zaradi utrujenosti na predolgi vožnji postalo slabo, da je pri Ligojni treščil v steno in se na mestu zgrudil nezavesten. Takoj so mu priskočili na pomoč in je bil z avtom pripeljan domov. Poklicani zdravniki mu niso mogli več pomagati.

Rajnki ni bil samo dober gospodar, temveč tudi znamenit lovec in velik prijatelj prirode. S svojo zvesto družico Mico, ki si jo je bil izbral iz ugledne družine v Orehku na Krasu, je živel v najlepši slogi. Dolga leta sta imela gostilno Pri lovcu, nato pa sta si postavila zdajšnja hišo ob stari vrhniški cesti. Naj mu bo lahek počitek v ljubljani domači zemlji, njegovih soprog in nečakinji pa iskreno sožalje!

× Belega vrabca so odkrili. V okolici nemškega mesta Hannovera so opazili belega vrabca. Ostali vrabčki se ga boječe ogibljejo. Beli vrabec pa ni prav nič bojzljiv in rad prihaja v bližino ljudi.

Ženski vestnik

Za kuhinjo

Gobja juha z mlekom. V polovico litra nepo-
smetega mleka (če imaš kislo smetano, pa s
tretjino litra te smetane) dobro vmešaj eno
jajce in kakšne tri dekagrame moke. V to me-
šanico vlijes kakšnih petnajst dekagramov gob
s slabim poldrugim litrom kropa, v katerem si
te gobe skuhalo. Prideni za nožovo konic
kumne in kuhaj še nekaj časa. Naposled okisaj
po okusu s kisom ali pa z limonovim sokom.
V juho lahko daš riž, ki si ga posebej skuhalo.
Kunčje meso z majaronom. Kunčje meso
razrežemo kakor za golaš in koščke osolimo
in prepečemo na masti z izdatno količino na-
rezane čebule. Nato potresemo na meso dovolj
drobno sesekljane majarona in pustimo me-
so, da se duši nekaj časa z majaronom, preden
ga zalijemo z vodo in mu dodamo nekaj moke
in naposled malo kislega mleka.

**Cele paradižnike lahko shraniš v slani vo-
di.** Drobne, zdrave paradižnike operi, osuši,
naloži v kozarec ali v prsten lonec, zalij s
prekuhanom ohlajeno solno raztopino, zalij z
pljem, zaveži in shrani na hladnem. Solno
raztopino napraviš iz treh delov vode in
enega dela soli.

Paradižniki s salicilom. Paradižnike operi,
osuši, razreži na tanke rezine in jih pusti
nekaj časa stati, da se odcedijo. Nato jih pre-
tlači in med mezgo zamešaj (na en kilogram
mezge, en gram salicila). Zalij z oljem in
hrani na hladnem. Ali pa zrezane paradiž-
nike kuhaj brez vode toliko časa, da razpa-
dejo. Zatem jih pretlači, ohladi in zamešaj
vanje na en kilogram dobljene mezge en
gram salicila. Zalij z oljem, zaveži in shrani
na hladnem.

Posušiš lahko tudi naribana jabolka. Zrela
kiselkasta jabolka, ki ne čakajo dolgo, naribaj
kakor repo, ki jo pripraviš za kisanje. Potem
deni tako zrezana jabolka na desko in suši po-
časno v ne preveč vroči pečici. Preden jih pozimi
porabiš, jih popari z mlekom, da se napnejo.
Porabiš jih med drugim lahko za jabolčni za-
vitok. Lahko na ta način posušiš jabolka olup-
ljena ali pa tudi neolupljena, da ne gre preveč
bodu v nič.

Shraniti se dačo kar cele buče. V časopisju
smo našli recept, kako se shranijo cele buče
za zimo. Po tem receptu jih je samo treba pre-
cej pobeliti z apnom in spraviti na suh in hla-
den prostor.

Bezgova mezga. Zadosti zrele bezgove ja-
gode očisti pecljev in jih kuhaj v lastnem
soku pol ure. Nato jih pretlači skozi sito, da
ostanejo peške in kožice in situ. Na en kilo-
gram soka daj sok ene limone in lupino in
nekaj več kakor pol kilograma sladkorja. Ko
je mezga kuhana, jo shrani v kozarec in do-
bro zaveži s pergamentnim papirjem.

Praktični nasveti

Shranjevanje krompirja. Glej, da imaš na
nem kupu enoten krompir, to je krompir ene
vrste in ene debeline, ker se enoten krompir
enako kuha. Pazi, da bo krompir čist in suh
brez kakšnega pokvarjenega, odnosno gnilega
gomolja, ki potem okuži vso zalogo. Naložen
mora biti krompir na čistih suhih deskah in
imeti ga moraš na hladnem, zračnem prostoru
v kleti, kjer je bolj mračno. Paziti pa moraš,
da ne zmrzne. Da bo v kleti bolj suh zrak, imej
v njej posodo z živim apnom. Še to je treba
opozoriti, da se krompir po izkopanju ne sme
sušiti na solncu, temveč razgrnjen na zelo su-
hih tleh. To kmetje že tako vedo, novi pride-
lovci krompirja na vrtovih pa najbrž še ne.
Takšnim, ki imajo le malo krompirja, bi bilo
priporočati, da ga shranijo v lesenem zaboju
iz lat, tako da ima krompir dovolj zraka. Tak
zaboj naj se spodaj odpira, da se spodni krom-
pir prej porablja, ker se tudi rajši prej po-
kvari.

**Sušenje gob za prodajo in za domačo upo-
rabo.** Dobro očiščene gobe se naj režejo na
široke in tanke lističe, da se čimprej dobro
posušijo in ohranijo svetlo barvo. Najboljše
je rezati s strojem, ker le na ta način so go-
be enakomerno rezane, kar je važno za pro-

dajo. Najlepše se posušijo gobe na solncu
ali v posebnih sušilnicah. Za silo se suše
na pečeh, za domačo uporabo pa tudi v pe-
čeh. Za prodajo pridejo v poštev jurčki (glo-
banji), nadalje kukmaki, hrčki in smrčki. Za
domačo uporabo pa se lahko sušijo vse užitne
gobe razen mlečnic in izredno mehkih, vo-
denih in sluzastih gob. Točna navodila bo
mogoče dobiti na velesejmu od 4. do 13. ok-
tobra, kjer bo v okviru kmetijske razstave
prirejena tudi razstava gob.

Pregrate gobje jedl so škodljive. Če pripraviš
kako gobjo jed, je pripravi le toliko, da je ne
bo nič ostalo. Gobja jed se namreč rada hitro
pokvari in če potem tako jed pogreješ, je lahko
včasih prav nevarna. Naj te ne moti, če včasih
pregrata gobja jed ne škoduje. Zgodi se ti lah-
ko, da si desetkrat uživala pregrate gobje jed
brez škode, enajstič pa si občutila zlo, da si
moralo poklicati zdravnika.

Ne pij vode na sadje. Kakor na mastne jedi
ni dobro piti vodo prav tako tudi na sadje ne
pij nikakršne tekočine. Temu ali onemu sicer
navidezno to ne škoduje, vendar pa je dejstvo,
da se s pitjem vode na sadje zelo moti delova-
nje želodca. Zlasti ne smeš piti pivo na sadje.
Če je pivo mlado, je to še posebno škodljivo,
ker povzroči mlado pivo v želodcu vretje sadja.
Pitje vode ali piva na češplje, slive, mehke
hruške in nekatero drugo sadje je tako nevar-
no, da lahko povzroči smrt. Najbolje storiš, če
vsaj dve uri po sadju ne piješ nikake tekočine.

Če hočeš imeti v shrambi čist zrak, imej v
njej zmerom posodo z neugašenim apnom. Če
se apno počasi razleti v prah, doboji novo
apno.

Moka divjega kostanja je sredstvo za pranje.
Pravijo, da je divji kostanj prav dober pripo-
moček pri pranju. Naber ga torej, olup, po-
suši in stolči v moko.

Kako so se s ponesrečene ladje rešili na pust otoček

Nedavno je grška motorna jadrnica »Stefanos«
odplula iz Pirea proti otoku Mitile-
nam z 21 potniki na krovu. Ko je vozila sko-
zi ožino med Evbejo in otokom Androsom,
se je nenadno močno nagnila in zajela vodo.
Samo 10 potnikom, štirim članom posadke in
kapitanu se je posrečilo zlesti v reševalne
čolne. Po več urah borbe z razburkanim
morjem se je ponesrečencem posrečilo izkrcati
se na neobljudenem otoku, ki se na zem-
ljevidu imenuje Karogeros.

Po petih dneh stradanja in obupavanja so
se kapitan, štirje člani posadke in neki grški
orožnik vkrcali na nekak splav, da bi po-

iskali pomoč na otoku Androsu. Do tega oto-
ka so pripluli drugi dan čisto izčrpani.

Italijanska oblastva na otoku Androsu za-
radi slabega vremena niso mogla poslati po-
moč po morju, zato so poslala tja letalo, ki
je odvrгло ponesrečencem živež in zdravila.
Dan nato se je neka italijanska torpedovka
približala skalnatemu otočku, toda zaradi
hude burje se reševalni čoln s torpedovke
ni mogel približati otočku. Dva dni nato je
italijansko letalo spet vrglo živež ponesre-
čencem in šele 10 dni po nesreči se je po-
srečilo rešiti ponesrečence z motorno ladjo
»Garibaldijem«.

Nagrada za iznajdbo naprave, s katero bi človek letel ko ptič

Te dni je bil v Rimu razpisan zanimiv nate-
čaj. Razpisana je namreč visoka nagrada za
tistega, ki bi se mu prvemu posrečilo izdelati
napravo, s katero bi človek lahko letel kakor
ptič po zraku, ne da bi se pri tem posluževal
letala ali kake druge pogonske sile razen svoje
lastne moči. Natečaja se lahko udeleže vsi ti-
sti italijanski državljani, ki bivajo zdaj doma
v Italiji.

Novi izum mora natančno ustrezati določe-
nim pogojem. Človek mora z novo samoletalno
napravo odleteti s čisto vodoravnega prostora
in ob rednih vremenskih razmerah. Odleta torej
ne sme olajševati kakšna strmina in ozračje
mora biti čisto mirno brez vsakega vetra, ki bi

človeka pomagal nesti po zraku. Leteti mora
najmanj pet metrov visoko po zraku in prele-
teti progo dveh kilometrov, tam zaviti okoli
postavljenega stebra in potem spet prileti na-
zaj na prostor, kjer je odletel. Dovoljeno pa je
pri tem založiti se s kakšno napravo, ki jo lah-
ko letalec med poletom nese s seboj po zraku.
Prepovedano je seveda pri tem, da bi tak sa-
moletalec med poletom imel kakršnokoli oporo
na tleh, da bi si pomagal z njo držati v zraku.

Za tistega, ki bi iznašel tako pripravo in
omogočil človeku letati po zraku brez takšne-
ga letala, s kakršnim že zdaj leta, je razpisa-
na nagrada 100.000 lir.

Mesečnost je ena izmed najčudnejših bolezni

Svoječasno je neki vseučiliški profesor v Pa-
rizu odkril v svetli mesečni noči, da je vsa
njegova rodbina, on sam, njegova žena in štir-
je otroci, mesečna. Družina se je znašla okoli
tretje ure zjutraj v nočnih srajcah sedeča okoli
mizice za kavo. Ena izmed profesorjevih hčerk
je pri vstajanju zadela ob težek stol, ki je pri
padcu prevrnil veliko zrcalo. Ropot je prebudil
vso družino in tako čisto po naključju odkril
njihovo skupno bolezen.

Vseh šest oseb se je nato začelo zdraviti.
Profesor, ki je izhajal iz družine mesečnikov,
se je oženil s sestrično in tako so bili tudi vsi
štirje otroci obremenjeni z mesečnostjo.

Mesečnost je za zdravniško znanost še zme-
rom uganka. Po raziskavah številnih primerov
se je ugotovilo, da je zmotno med ljudmi zelo
razširjeno mnenje, da je mogoče mesečnike,
ki v svojem stanju često vršijo prave plezalne
umetniše, zbuditi s klicem ali z osvetlitvijo.
Prav tako ni nevarno, če jih v njihovem noč-

nem sprejemo nagovorimo. Opazovanja so na-
sprotno dokazala, da so se ponesrečili vztrajni
poskusi zbuditve. Celotno velik ropot često ne za-
došča. Pokazalo se je nasprotno, da na meseč-
nike učinkuje mnogo bolj mraz kakor svetloba
in dražljaji zvoka. Često jih zbudimo, če jim
položimo pred posteljo mokro preprogo ali pa
z vodo napolnjeno posodo za umivanje nog.

Vrsta poskusov je dala prav zanimive ugo-
tovitve o tej bolezni. Nekemu bolniku, ki je
stalno zapuščal posteljo na levi strani, so po-
stavili na to stran posodo, napolnjeno z mrzlo
vodo. Tri noči zaporedno se je mesečnik na ta
način zbudil v trenutku, ko je hotel zapustiti
posteljo. V četrto noč pa je podzavestno, ne da
bi se bil tega zavedal, začel svoje nočno poto-
vanje na desni strani postelje, kjer ni bilo
ovire.

Po najnovejših raziskavah ločimo tri vrste
mesečnikov. V prvi skupini je mesečnost sprem-
ljevalna okolnost hujše bolezni, kakor n. pr.

božjasti, ki se zelo pogosto pojavlja predvsem pri mladostnikih. V drugo skupino se uvrščajo ljudje, ki so duševno in telesno docela v redu, so pa obremenjeni z mesečnostjo, katere ni mogoče razjasniti, od kod izvira. V to skupino spada tudi v uvodu omenjeni primer pariškega vseučiliškega profesorja. Mesečnost v tem pri-

meru ni posledica posebne duševnosti ali pa telesnega obolenja, temveč nastopa kot samostojen pojav in je mnogokrat dedna. Največjo skupino mesečnikov sestavljajo ljudje, katerih duševno ravnovesje ni docela v redu, ne da bi bili zaradi tega duševno bolni.

Na 30 kilometrski sprehod v zrak se pripravlja

V argentinskem glavnem mestu Buenos Airesu živi italijanski inženjer Eduardo Olivero, ki je zaslovel tudi po tem, da namerava poleteti v stratosfero. Njegovi načrti so zbudili veliko pozornost, saj se namerava vzdigniti s svojim stratosferskim balonom kar 30 km visoko. Stratosferni balon je že skoro dogotovljen. Zanj so porabili 22.000 metrov z gumijem prevlečene svile. Njegova prostornina znaša 124.790 kubičnih metrov, Napolniti ga namerava Olivero s 4500 kubičnimi metri vodika. Pilot in opazovalec bosta sedela v kroglasti kabini, ki bo obdana s tanko aluminijasto ploščo. Poleg drugih instrumentov za opazovanja bo v kabini tudi radijski aparat. Ka-

bina bo med dviganjem neprodušno zaprta. S pomočjo posebne priprave bodo v kabino lahko dovajali dober zrak, da se posadka ne bo zadušila. Tako bodo vsak čas lahko izmenjali 75 litrov zraka, kolikor ga bo v kabini.

Gondola, v kateri bo omenjena kabina, bo imela posebno padalo, s pomočjo katerega se bo lahko varno spustila na tla, če bi se odtrgala od balona ali če bi se balon razletel. Tudi to je že določeno, kje se bo Olivero s svojim spremljevalcem vzdignil v zrak. Za polet v stratosfero je določen kraj pri San Rafaelu, ki stoji 1000 m nad morsk gladino in je glede na vremenske razmere za takšne polete posebno prikladen.

Radij je smrtno ožgal svojega tatu

Pred meseci je v Filadelfiji zbudila veliko pozornost tatvina cevke z majhno količino dragocenega radija, ki je predstavljala veličansko vrednost. Radij je bil v hiši nekega zdravnika, ki ga je uporabljal za svoje bolnike in ga skrbno hranil v oklepni omari. Ta omara pa je bila večkrat odprta, kadar sta bila v sobi zdravnikova pomočnika, v kateri je imel popolno zaupanje. Ko je radij nekega dne izginil, je policija osumila enega izmed obeh pomočnikov, tridesetletnega zdravnika, ki se je bavil zlasti z zdravljenjem z radijem. Sum je povečavalo še to, da so v njegovem stanovanju našli zapiske o nakupu in prodaji radija. Aretirali so ga in sodišče ga je obsodilo na tri leta ječe, čeprav je prisegal, da je nedolžen, in je tudi hči okradenega zdravnika ugodno izpovedala zanj. Njene izpovedi niso upoštevali, kajti čeprav nista bila uradno zaročena, je bilo vendarle očitno, da se ljubita. Njen oče sam se je ve-

del nepristransko in izjavljal, da ne more nikogar obdolžiti.

Pred nekoliko dnevi pa je moral drugi pomočnik ostati doma, ker je bil bolan. Prejel pa so od njega pismo, v katerem je sporočil, da je njegova bolezen smrtna. Dobil jo je od radijske cevi, ki jo je nosil stalno na prsih, da bi je nihče ne odkril. Šlo je namreč za ukradeno cevko. Radijevi žarki so ga strašno ožgali.

Okradeni zdravnik je takoj pohitel v bolnikovo stanovanje in se tam prepričal, da je napisana izpoved temeljila na resnici. Tat je umrl že naslednjega dne. Seveda so ta dejstva takoj sporočili sodišču, ki je nato odredilo, naj se zaprti mladi zdravnik izpusti. Izpustili so ga in nihče ni bil tega bolj vesel kakor lepa hčerka njegovega šefa, s katero se bo izpuščeni zdravnik v kratkem poročil.

Mogočen kragulj je divje napadel jadralsko letalce

Pri neki vaji z letalskimi modeli v Karlsruheju je bil neki model jadralskega letala deležen nenavadne pustolovščine. Ko se je v višini 700 m še dvigal, se mu je približal, kakor je bilo opazovati skozi daljnogled, velik kragulj. Ptica je najprej začudeno krožila okrog malega letala, potem ga je napadla. Tik pred modelom je razprostrla peruti. To nenadno zračno gibanje je model zmotilo v njegovem mirnem poletu, da se je še močneje dvignil.

Kragulj je očitno to smatral za bojno napoved zakaj v naslednjem trenutku je planil na levo krilo modela in ga začel obdelovati s kremplji in kljunom. Tedaj se je model prevrnil in začel padati, ujeta pa se je tega ustrašila in se odstranila. Nekaj časa je potem nezaupno obkrožala model, ki je začel spet mirno pluti skozi zrak, nato pa se je oddaljila. Ves prizor je trajal kakšnih osem minut.

Štiri dni in pet noči je zdržal brez spanja

Če mora človek ob bolniku prebedeti več noči, navadno precej oslabi in se mu že na obrazu pozna, da več noči ni spal. Kako dolgo pa človek sploh zdrži brez spanja? Zdravniki zatrjujejo, da ima odrasel človek osem ur spanja zadosti. Prebedena noč na človeku navadno ne pusti pomembnejših sledov. Ugotovili so

tudi, da zdrav človek lahko vzdrži 40 ur brez spanja, nato pa začne nastopati težave.

V Ameriki je bilo nekoč tekmovanje v bedenju. Zmagovalec je bil tisti, ki je ostal buden tri dni in tri noči. Približno toliko so zdržali brez spanja mnogi vojaki v zadni svetovni vojni. Prvenstvo, ki ga je v tem pogledu imela

Amerika, si je pa v zadnem času priborila Ni-zozemska, kjer so zdravniki sklenili, da bodo skušali ostati budni 84 ur, to je štiri noči in tri dni. Enemu se je celo posrečilo prebedeti še četrti dan in peto noč, to je skupno 110 ur.

Nasilno odzemanje spanja vpliva tako-le: Prvo noč začne nastopati utrujenost med 3. in 5. uro zjutraj. Drugo noč že prej. Oči začno tudi peči in se solziti. Trepalnice postanejo čedalje težje. Po telesu začne človek čutiti neko praznino. Človek podnevi lahko še dela, toda s precejšnim naporom. Tretjo noč je želja po spanju tako močna, da mora imeti človek mnogo odločnosti za nadaljevanje borbe. Četrtega dne lahko tak človek opravlja samo še najlažja dela. Zdravnik na primer ni mogel več niti pol ure pravilno šteti. Ko je naštel komaj do 20, se je že začel motiti. Četrto noč se človek ni upal niti vsesti, ker bi takoj zaspal. Nasledni dan in noč je spanec napadal tekmovalca tako močno, da je bila potrebna naravnost obupna borba, dokler naposled le ni omagal in globoko zaspal.

Nasilno zadrževanje spanja lahko povzroči tudi smrt, kar je znano iz mučilnic v prejšnjem času. Nekateri zaostali kraji v Aziji uporabljajo to kazen še danes. Na primer v Afganistanu. Arabci trdijo, da po devetih neprespanih nočeh in dneh nastopi pri človeku smrt.

Zanimivosti

× Zanimive najdbe iz starorimskih časov v Rimu. Na bregu Tibere v Rimu so že pred tremi leti našli zanimive starinske reči in so že tedaj starinoslovci postavili trditve, da so se v rimskih časih tod razprostirali tako imenovani Cezarjevi vrtovi. Nove najdbe na istem področju so te domneve potrdile. Pri gradnji velike prometne žile, ki bo vezala kraje onstran Tibere z velikim razstaviščem, so kopači naleteli na dobro ohranjene okraske, s kakršnimi so bila okrašena starodavna rimska svetišča, pa tudi zasebne hiše nekdanjih rimskih bogatinov. Izkopavanja na omenjenem kraju ob Tiberi vodi mladi starinoslovec profesor Giulio Jacopi, ki se mu je na podlagi novih izkopavanj posrečilo ugotoviti, da so se na tem kraju v davnih rimskih časih razprostirali krasni Cezarjevi vrtovi in slovita Kleopatrina vila, ki o njej doslej ni bilo znano nič drugega kakor tisto, kar je o njej govorila pripovedka, ki pa ni mogla podati zanesljive zgodovinske dokaze.

× General von Schober je padel na vzhodnem bojišču. General v. Schober je junaško padel na čelu svoje vojske na vzhodni fronti. Rodil se je v Würzburgu l. 1881. Odlikoval se je v svetovni vojni in je imel najvišje bavarsko vojaško odlikovanje. S tem odlikovanjem si je pridobil plemstvo. Na vzhodnem bojišču je bil odlikovan z viteškim križem reda železnega križa. Leta 1940. je napredoval v armijskega generala in se je posebno odlikoval pri operacijah v Besarabiji in Bukovini. Šest dni pred smrtjo je bil odlikovan z veličnim križem rumenskega reda Mihaela Hrabrega.

× Nemcem ob Volgi hočejo kar brez nadaljnega vzeti zemljo in jih preseliti v Sibirijo. Iz Berlina poročajo: Vrhovni svet sovjetov v Moskvi je sklenil preseliti okrog 400.000 Nemcev ob Volgi v Sibirijo blizu mongolske in afganistanske meje, ker baje obstoji nevarnost, da ne bi nemško prebivalstvo začelo delovati proti Rusiji. Berlinski tisk ostro obsoja to odločitev kremelskih pomočnikov, ki s preprostimi ukrepi jemljejo domove in zemljo stotisočim pridnih nemških naseljencev in jih kruto pošiljajo v naročje negotovi usodi. Zadeva je tem bolj vse obsodbe vredna, izvaja nemški tisk, ker gre tu za nekoliko stotisočev nemškega življa, ki je že poldrugo stoletje živel ob bregovih Volge in s svojo pridnostjo dokazal pravico do obstoja. Moskovskim oblastnikom tudi ne gre za drugo, kakor za golo maščevanje. Ker drugod ne more udariti nasprotnika, mu hočejo škodovati s tem, da izroče sto in sto tisoče marljivih nemških kmetov poginu.

× V nemške šole se uvede latinca. Iz Berlina poročajo: S prihodnim šolskim letom bo ministrstvo za narodno prosveto v Berlinu izdalo naredbo, s katero se bo v vse nemške šole

uvedla latinica namestu dozdašnje gotice. S tem bo tudi odločeno vprašanje rabe latinice v vsem javnem življenju.

× **Blazno oboroževanje Amerike.** Službeno je bilo objavljeno v Washingtonu, da so se tako zvani izdatki za obrambo Zedinjenih držav v avgustu povzpeli na 1.17 milijarde dolarjev. V celoti so Zedinjene države v zadnjih 13 mesecih izdale za obrambo 9.27 milijarde dolarjev.

× **Japonci se z vseh strani vračajo v domovino.** Štiri parnike je poslala japonska vlada v Malesijo, Indijo, Afriko in Evropo, da bi vzeli na krov japonske državljanke, ki bivajo v tujini, in jih pripeljali domov. S parnikom, ki pluje proti Evropi, se peljejo tudi vsi japonski državniki, ki so bili na novo imenovani v razne evropske prestolnice.

× **Uvedba krušnih kart v Budimpešti.** S posebno uredbo ministra za oskrbo bodo 22. septembra v Budimpešti in okolici uvedene krušne karte. Redni obrok bo znašal 250 g kruha na dan, za delavca 400 g in za težače 600 gramov. V gostinskih obratih bodo dali kruh brez kart, vendar v omejenem obsegu.

× **Zidje hočejo Palestino za sebe.** Nemški poročevalski urad javlja iz New Yorka: Židovski shod za Ameriko je postavil zahtevo, da je treba Palestino spremeniti v židovsko državo. To zahtevo je postavil rabin Wise. Shod se obrača na Churchilla, ki je baje vedno podpiral židovske zahteve, naj se v Palestini že zdaj osnuje židovska vojska pod angleškim poveljstvom in naj se uprava v Palestini tako prilagodi, da bo mogoče po vojni deželo spremeniti v židovsko narodno državo.

× **Portugalska vlada je zasegla rudnike železa.** Portugalska vlada je izdala ukaz, po katerem si pridržuje pravico izrabljanja železnih rudnikov na ozemlju Beja v južni Portugalski. To je prvi primer, da se je portugalska država začela sama zanimati za izrabo rudnikov.

× **Za razbojnike so jih označili.** Londonsko radijsko poročilo, ki je španske prostovoljce za protiboljševiško vojno označilo za razbojnike, spuščene iz ječ, je naletelo na hudo ogorčenje v španskem tisku. List »ABC« pravi, da je način angleške propagande, ki je v službi boljševiških morilcev in španskih ubežnikov, ostuden.

× **Amerika oborožuje trgovinske ladje.** Oborožitev ameriških trgovskih ladij, tako piše ameriško časopisje, je stvar, ki pomeni nadaljni korak v vojno. Roosevelt se zdaj o tem vprašanju posvetuje z vidnejšimi člani kongresa. Nevtralnostni zakon ne prepoveduje izrečne oborožitve trgovinskih ladij.

× **Nenadno je začela zemlja bljuvati.** Na Estrelli, najvišjem gorovju Portugalske, so nedavno v višini 2000 m opazili redek pojav. Gorovje je tam sestavljeno iz granita in apnenca. Nenadno pa se je na tem gorovju zemlja na dveh krajih odprla in sta se iz žrel dvignila stebra gostega dima v višino sto metrov. Ob enem so iz odprtih začeli padati kamni in kosi zemlje. Pojav je trajal le nekaj časa, nato pa se je bljuvanje nehalo in odprtini sta se spet zaprli.

× **Kaj je ladijska tonaža.** V vojnih poročilih se stalno omenja tonaža potopljenih ladij, če se le da ugotoviti, katera nasprotnikova ladja je bila uničena. Kaj je prav za prav tonaža, o tem si gotovo marsikdo ni čisto na jasnem. Poročila po navadi govore o registrskih tonah, kadar omenjajo potopljene ali zadete ladje. Kaj je to? Ena registrska tona je isto kakor 2.832 kubičnih metrov ladijskega prostora. Z brutoregistrskimi tonami merimo celotno ladijsko prostornino, z netoregistrskimi tonami pa prostornino ladijskih skladišč. Namestu brutoregistrska tona bi po naše lahko rekli kosmata registrska tona, namestu netoregistrska tona pa čista registrska tona.

× **Samo enega so imeli v zaporu, pa še ta je ušel.** Iz ječe republike Andore, ki je med najmanjšimi državicami v Evropi, je pobegnil edini jetnik, vlomilec Domingo Lardiez. Andorska ječa, ki je v isti hiši kakor andorski državni zbor, nima niti enega paznika, kajti Andora je dežela poštenih ljudi, kjer so taki iz-

datki nepotrebni. Lardiez je v resnici edina izjema. Tudi za ječo samo oblastvo ni skrbelo, zato je bila precej poškodovana. Ni čudno, da si je mogel Lardiez skozi njene stene utreti pot v svobodo. Pri tem ni imel posebno težavnega dela. Z žlico, ki so mu jo bili pustili, si je izdolbel luknjo v zid.

× **Zaradi poroke je ozdravel.** Stari bančni ravnatelj v švedskem mestu Ostersundu je nekaj dni pred svojo 98letnico začutil zelo hude bolečine. K sebi je dal poklicati župana in njegovega tajnika ter ju naprosil, da bi ga pred smrtjo še poročila z njegovo zvesto gospodinjjo, ki je bila od njega 25 let mlajša. Pred obema so prečitali zdravniško spričevalo, ki je trdilo, da je starček tako močno bolan, da ne more zapustiti svoje postelje. Zato ju je župan poročil kar doma. Komaj pa je bil poročni obred gotov, je postal starček spet dobre volje. Obraz se mu je razvedril, kakor bi se bil za 30 let pomladil. Sam je trdil, da se počuti tako dobro, da so morali prinesiti še šampanjca, ki so ga nato pili zdravje poročencev. Pravijo, da je starčku pomagala do ozdravitve zakonska sreča.

× **Najtežji človek na svetu je Američan Kopkins.** Tehta 495 kg. Takoj za njim sledi po teži spet Američan Hanson s svojimi 453 kg. Tretji po teži je Daniel Lampert (369 kg).

× **Neuspešni poskusi oživljanja mrtvih.** V bostonski kaznilnici so si učenjaki prizadevali zaman 70 minut z različnimi sredstvi oživiti na električnem stolu usmrčenega jetnika. Namen poskusa je bil, da bi dognali, kako učinkujejo na človeško telo razna sredstva, ki so se že dobro obnesla pri oživljanju živali. Tako so z enakimi sredstvi oživili miš, ki je bila ubita z električnim tokom, že po nekaj minutah. Z enako presenetljivim uspehom so se ta sredstva obnesla tudi pri ubitem zajcu, pri človeku pa se niso obnesla.

× **Ležišča zlata blizu Severnega tečaja.** Iskalci zlata so južno od severnega tečaja od-

krili ležišča dragocene kovine. Na stotine ljudi se je zdaj napotilo tja s čolni in letali, da si pravočasno zagotovijo dovoljenja za pridobivanje zlata. Med njimi je tudi mnogo žensk, ki se jih je lotila zlata mrzlica. Ležišča zlata so severno od Velikega jezera sužnjev. Najmanj šest mesecev v letu je to ozemlje pokrito z debelo plastjo snega in leda, zato je umljivo, da se lovcem za zlatom zelo mudi, da bi prispeli tja še pred pravo zimo.

× **Znižani kažipotni v Nemčiji.** Od začetka vojne, piše »Frankfurter Zeitung«, so povsod v Nemčiji skrajšali kažipote. Namesto, da bi ljudje stegovali vratove, jim zdaj zadostuje, da pogledajo predse in lahko preberejo, kaj je napisano na deski. To spremembo so si izmislili, da bi avtomobilskim vozačem v dobi zamenitve z zaslonjenimi žarometi omogočili udobno čitanje kažipotnih desk. Pa tudi pešcu in kolesarjem je bilo s tem ustrezno. Visoki kažipotni so bili pač preostanek minulih časov, ko se je bilo treba ozirati na voznike kočij, ki so vozili svoje vprege z visokih sedežev. Novi čas je te sedeže postavil niže in visoki kažipotni so zdaj le nerodna ovira.

× **Koliko tehta človek v raznih starostnih dobah.** Človekova teža se v glavnem ravna po njegovi starosti in po njegovi višini. Sredno močan človek med 30. in 50. letom starosti tehta navadno toliko kilogramov, kolikor centimetrov je višji čez en meter. Človek, ki je visok 175 cm, tehta, če je v redu razvit, 75 kg. Pri starejših ljudeh je teža navadno nekoliko večja. Ženske zaradi lažjega okostja tehta jo navadno nekoliko manj. Kako pa je z novorojenčki? Povprečna teža novorojenčka mora znašati 3.25 kg. Dečki so navadno nekoliko težji (3.33 kg) od deklic (3.20). Otrok pri desetih letih tehta povprečno do 25 kg, mlad človek pri 20 letih do 56, odrasel človek pri tridesetih letih pa 61 kg. Ta teža velja pač le za narode, ki povprečno niso visokorasli, kajti za visoko postavo je na primer 61 kg pri 30 letih odločno premalo.

Majhne države imajo zelo majhna vojna brodovja

Mornarica ima v zdajšnji vojni vevlačno vlogo, kar lahko sklepamo že iz tega, da vojna poročila s poudarkom govore o večjih ali manjših zmagah nad nasprotnikovim brodovjem. Zdaj, ko se odločuje boj med glavnimi svetovnimi pomorskimi silami, imamo navadno pred očmi le brodovje teh velesil, vojno brodovje vseh drugih držav pa je tako rekoč v pozabljenju, saj njih vloga v tem svetovnem spopadu res ni odločilnega pomena.

Držav, ki lahko tudi na morju uveljavljajo svojo veliko moč, in jih upravičeno smemo imenovati pomorske velesile, je v glavnem sedem, in sicer razen Italije in Nemčije Anglija, Amerika, Francija, Rusija in Japonska. Poleg teh glavnih sedmih je še drugih 36, ki imajo svoja vojna brodovja, ki pa se po svoji moči še od daleč ne morejo primerjati z brodovji velesil. Tako ima vojno brodovje južnoameriške republike Čile samo eno križarko, pa še ta je zastarela. Kuba razpolaga kljub svoji otoški legi samo z eno križarko. Kolumbija ima že dva rušilca. Videti je, da je bila Islandija še manj v skrbeh, da bi jo kdo napadel, vsaj tako bi bilo sklepati iz moči njenega vojnega ladjevja. Ta razmerno veliki otok ima namreč le tri stražne vojne ladje. Tudi Portugalska, čeprav ima razsežne kolonije, razpolaga le z razmerno majhnim vojnim ladjevjem. Vsega skupaj ima le štiri križarke in nekaj pomožnih križark. Zelo neznatno je dalje bolgarsko vojno brodovje, čeprav ima ta država lep kos morske obale ob Črnem morju in v zadnjem času tudi lep kos ob Egejskem morju.

Italijanski časopis »Sapere«, ki navaja te podatke, piše, da ima Bolgarija vsega skupaj zdaj le štiri stražne ladje. Še dosti sla-

botnejše pa je vojno ladjevje Urugvaja, ki šteje eno samo ogledniško ladjo in nekaj oboroženih stražnih ladij, s katerimi nadzorujejo urugvajski pomorščaki svojo obalo.

Za smeh in kratek čas

POPUST

Trgovca Izaka so napadli v gozdu razbojniki in njihov poglavar mu je zagrozil: »Daj, kolikor imaš, sicer te ubijemo.«

»Stotak imam in nič več,« je rekel Izak in odštél poglavarju denar.

»Prijeteli,« se je razjezil poglavar, ko je preštél denar, »saj manjka šest lir.«

»Oha, če takoj plačam, dobim povsod šest odstotkov popusta.«

ENAKE TEŽKOČE

Žena (jezna možu, ki je prišel zjutraj pijan domov): »Vso noč nisem zatislila oči.«
Mož: »Kaj misliš, da sem jaz spal?«

ŠE NIMA ŠTEVILKE

Miha (v trgovini s čevlji): »Dajte mi par čevljev za mojega sina.«

Prodajalec: »Katero številko ima?«

Miha: »Moj sin še nima številke. Doslej je zmerom hodil bos.«

MIZARKEGA VAJENCA iščem z vso oskrbo pri meni. — Henigman, Toplice 27 pri Novem mestu. 125

»**VIŠKI MLIN**« (prej Mesesnel) na Viču pri Ljubljani, je prenovljen in prevzema vsako, tudi najmanjšo množino žita in koruze v mletev. — Izdeluje tudi kašo in ješprenj.